

A DOBERDÓ VÉDELME

AZ ELSŐ ISONZÓI CSATÁBAN

IRTA

BÁRÓ somorjai LUKACHICH GÉZA

A HADSEREGFŐPARANCSNOKSÁG
(SAJTÓHADISZÁLLÁSPARANCSNOKSÁG)
JÓVÁHAGYÁSÁVAL

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA
1918

ELŐSZÓ.

Merőben száraz hivatalos adatok alapján és tisztán katonai nézőpontból, német nyelven készült szerzőnek a „Gruppe Doberdo” című munkája, mely a Doberdóról, a magyar vitézség e nagyszerű dokumentumáról teljes objektivitással és elfogulatlansággal íródva, a magyar történelem számára is forrásmunkául szolgál. Hazafias kötelességet vélünk teljesíteni, amidőn ott küzdött véreink hősi emlékezetének ébrentartására és a magyar nép kiváló katonai képességeinek bizonyosságára, e munkát kivonatosan magyar nyelvre fordítjuk és a lényegen nem változtatva, a nagyközönség számára is élvezhető olvasmányul átdolgozzuk.

Doberdó neve elválaszthatatlanul egybeforrott a legendás magyar vitézséggel, mely ebben a háborúban az ősi magyar virtus minden erejével lángra lobbant és vakító fénye az egész világ előtt tisztán olvashatóan hívta fel a figyelmet e nemzet ezeréves történetére és sértetlenül megőrzött ősi erényeire.

A Doberdót, a doberdói harcokat, a karszti fennsík irtózatossághát ismernie kell minden magyar embernek, hogy hinni tudjon és bízva bizony népének életrevalóságában és létjogosultságában.

Ezt a célt hivatott szolgálni jelen könyvünk is.

Az olasz háború előzményei.

1914 július 26-án ultimátumunkra Szerbia elutasító választ adott. Erre feleletül a részleges mozgósítás, majd amikor Oroszország a kis nemzetek védelmének ürügye alatt fenyegetően fellépett, július 31-én az általános mozgósítás rendeltetett el. Augusztus 1-én Németország szövetségi kötelezettségének hű betartásával mellénk állott, védelmünkre kardot rántott és ezzel a nagy európai háború a központi hatalmak részéről tisztán önvédelmi és létfenntartási szempontból, ellenségeink részéről messzeható és önző hódítási programmal, megindult.

Németországnak habozás nélküli és a hármasszövetség őszinte értelmezésével történt nyílt és azonnali színtvallásával az első kérdés, amely a monarchia népeinek ajkára tolult: Mi lesz Olaszországgal / Követi-e a német péklát, velünk fog tartani, amire a hármasszövetség vonatkozó pontozatai alapján kötelezve volt. Olaszország azonban néma hallgatásba burkolódik, csak találgatásokra vagyunk utalva, a diplomácia azonban már serény munkában van; már sok minden történik, amit a nagyközönség csak jóval később tud meg. Lassan szivárognak ki a diplomácia titkos műhelyéből a

hírek. Mindenekelőtt a hármasszövetségi szerződésnek sajátos értelmezése Olaszország részéről: Olaszország csak akkor köteles a monarchia oldalán fellépni, ha mi vagyunk a megtámadott fél. Adott esetben azonban a monarchia támadott, minek következtében Olaszország szerződési kötelezettségén kívül állónak érzi magát, sőt neheztelését fejezte ki, hogy a monarchia Olaszország hozzájárulása nélkül üzent hadat Szerbiának.

A hármasszövetségi szerződés ezen rosszakaratú értelmezése, ez a lólábat csak alig takaró védekezési formula volt az első lépés a tőlünk való nyílt és ellenséges szakadáshoz.

Augusztus első napjaiban az olasz minisztertanács a szigorú semlegesség mellett dönt, de csak azon esetben, ha a monarchia a Lovcsen elfoglalását és az Adrián az egyensúly megzavarását nem célozza. Bár indokolatlan volt az olasz bizalmatlanság, a monarchia mindent elkövetett, hogy azt eloszlassa. Kijelentettük, hogy Szerbiával szemben hódításokra nem gondolunk és a Balkánon az egyensúlyt megbontani nem akarjuk. Olaszország kívánságára hozzájárultunk ahhoz, hogy biztosítékképpen Olaszország megszállhassa a Saseno-szigetet, ami 1914 október 30-án tényleg meg is történt. Saseno megszállását Olaszország Albánia semlegessége érdekében átmeneti intézkedésként jelölte meg és kijelentette, hogy Valona iránt semmi hódítási szándék nem vezérel.

Az Olaszország részéről biztosított szigorú semlegesség megnyugtató jegyében megindult szerbiai hadjáratunk 1914 novemberében győzelmes előnyomulást eredményezett; csapataink

messze bent jártak Szerbia belsejében. Fegyvereink sikere Olaszországban érezhető nyugtalanságot váltott ki, amely irigységgel párosult idegeség mind túlzóbb és követelőbb, mivel sem indokolt kárpótlási igényekkel léptette fel ellenünk Olaszország mértékadó köreit. Űrügyet a követelésekre ismét tudott találni: Nem bízik azon nyílt kijelentésünkben, hogy mi Szerbia meghódítására nem gondolunk és ha célunkat elértük, Szerbiát ismét kiűritjük. Azonnali tárgyalásokat sürgetett, a melyeken Olaszország kártalanítása vitattassék meg. Ezekre a tárgyalásokra azonban sor nem került: 1914 december közepén szerbiai visszavonulásunk során csapataink elhagyták Szerbiát,

A forgandó hadi szerencse ránk nézve egy ideig kedvezőtlen fordulata tápot adott a hamu alatt lappangó olasz irredentista álmoknak, az olasz uszítók munkája megkezdődött és első eredményeként 1914 december 25-én Olaszország minden szemforgató fogadkozása ellenére megszállotta Valonát.

Szerbiai visszavonulásunk után Olaszországban általánosan azt a hitet terjesztették, hogy Ausztria-Magyarország a háború folytatására képtelen, a monarchia végső napjait éli, órái megszámálva. Megindul az agitálás a háborús szenvedélyek felkavarására: Olaszország nem mulaszthatja el a Htünő alkalmat területek szerzésére; az irredentista hírlapirodalom már a Trentino megszerzése mellett tör lándzsát, sőt hangok hallatszanak Trieszt megszerzése érdekében is. Az olasz kormány ahelyett, hogy a vérmes remények lehűtésére törekedett és a háborúra izgatók ellen erélye-

sen eljárt volna, tétlenül nézte a szövetséges társ elleni veszedelmes aknamunkát és szemet hunyt az uszítók és az entente fizetett ügynökeinek szemérmetlen mesterkedései előtt.

A háborús hangulat kicsikarásában lehűtőleg hatott a római német nagykövet teljes határozottsággal tett azon kijelentése, hogy Olaszország a monarchia ellen indítandó háborújában Németországgal is számolni lesz kénytelen. A Németországgal viselendő háború gondolata higgadtabb belátásra bírta a mértékadó köröket, bár a területszerzés tervét végkép elejteni semmi áron nem akarták.

Olaszország a szerbiai visszavonulás után már pusztán azért is, hogy semleges marad, díjat követelt. Területi kárpótlást akart kieroszakolni csupán azért, ha hátba nem támad bennünket. 1915 február közepén kijelentette, hogy amíg Olaszország és a monarchia között a területi kárpótlás kérdése rendezve nincsen, a monarchia háborújában a hármasszövetségi szerződés megszegését látja és teljes cselekvési szabadságot tart fenn magának. A harminc év óta fennálló szövetségi szerződés az olaszok részéről tehát egyenesen alapul használtatott fel arra, hogy ellenünk felléphessenek.

1915 március havában, hogy a békét az olaszokkal mindenáron fenntartsuk, Dél-Tirol egyes területeinek a háború utáni átengedését ajánlottuk fel a semlegesség ellenében. Az olaszok e területeknek azonnali átadását követelték. Nem bíztak bennünk, attól tartottak, hogy győzelem esetén nem váltjuk be ígérletünket és ragaszkodtak az azonnali átadás-hoz. Minden biztosítékot a háború utáni átengede-

désre vonatkozólag mereven elutasítottak. Engedékenységünkben még tovább mentünk: március 2S-án már Dél-Tirolt, beleértve Trientet is, hajlandók voltunk átengedni. Erre akkori szorult helyzetünk és Olaszország általi hátbatámadtatásunk végzetes jellegű lehetősége kényszerített: Przemysl elesett, az orosz offenzíva küszöbön állott, a dardanellai akció megkezdődött. Az olaszok nem fogadták el az önként felkínált területeket, nem akarták lekötni magukat, mert még nagyobb prédára vártak. A velünk folytatott tárgyalásokkal egyidejűleg — mint később megtudtuk — az entente-tal is alkudoztak. Részint az entente-hatalmak Ígéretei és Anglia nyomása, másrészt a bizonytalanság, hogy melyik félé lesz a végleges győzelem, késleltette az olaszokat elhatározásukban. Habozásukban legjobbnak vélték az igényeiket még jobban felfokozni. Most már az isztriai tengerpartot, Triesztet és a dalmát szigeteket is követelték. E követeléseket természetesen visszautasítottuk, de ellenértékül a Tirolban már átengedni ígért területek kiterjesztését, Triesztben egy olasz egyetem felállítását és az olasz nemzetiségű lakosság részére privilégiumokat helyeztünk kilátásba. Mindez hasztalan volt. Mintha Olaszország követeléseinek fokozatos emelésével csak tudni akarta volna, hogy engedékenységünk határa meddig terjed! És talán az entente-tal folytatott tárgyalásokra is így akart alapot biztosítani magának.

1915 áprilisban az entente-hatalmak Olaszországnak a háborúba való beavatkozása szükségességét már nyíltan hangoztatták. Állítólag igen magas összegű és olcsó kölcsönt ajánlottak fel

Olaszországnak, valamint az olasz aspirációk teljesítését Kis-Ázsiában és az Aegei-szigeteken.

Időközben Olaszország vezető köreiben az a meggyőződés kapott lábra, hogy Ausztria-Magyarország kényszerű területátengedése előbb-utóbb úgyszólván egy Olaszország elleni revanche-háborúra fog vezetni, miért is jobb most mindjárt támadólag fellépni a monarchia ellen és a kívánt területeket már most és erővel elvenni tőle.

A bécsi olasz katonai attaché jelentései ezen meggyőződést csak erősítették: Ausztria-Magyarország nincs olyan helyzetben, hogy Olaszország ellen védekezni képes volna. Az olasz hadjárat katonai séta lesz Bécsbe. Olaszország vezető körei már döntöttek a háború mellett! Még csak a népet kellett megnyerni céljaiknak. Hogy ezt elérjék, a velünk való tárgyalások eredményeit elferdítve hozták nyilvánosságra. A monarchia részéről felkínált területi engedményeket egyszerűen elhallgatták, sőt azt híresztelték, hogy mi megegyezésről hallani sem akarunk.

Még mindig reméltük, hogy az olasz háború elkerülhető lesz. Újabb engedményeket tettünk: az alsó Isonzónál egyes területeket hajlandók voltunk átadni. Kilitásba helyeztük a trieszti olasz egyetem felállítását mellett Trieszt' város státutumainak az olasz igényeknek megfelelő revízióját is. Végül Albániáról minden tekintetben lemondunk. Németország ezen ígéreteink végrehajtásáért teljes garanciát vállalt. A mi részünkről egy minden kétséget kizáró deklarációt is felajánlottunk. Hasztalan. 1915 május 4-én Olaszország kijelenti, hogy felbontottnak tekinti a hármasszövetségi

szerződést. Miután az olasz miniszterek egy része a háború ellen foglalt állást, az olasz kormány lemondott és május 14-én Salandra új háborús minisztériumot alakított.

Május 10-én kifejeztük tiltakozásunkat a liármasszövetségi szerződés egyoldalú felbontása ellen. Mindezek dacára 1915 május 23-án Olaszország hadat üzent a monarchiának.

A monfalconei csoport megalakítása.

Olasz szövetséges társunk hűségében való bizakodásunkban 1914-ben a szerbiai hadjárat kezdetén az olasz határon úgyszólván semmi komolyabb katonai előkészületet nem tettünk. Ezt fölöslegesnek tartottuk, mert senki sem hitt egy olasz háború lehetőségében. Később, amikor Olaszországgal tárgyalások kezdődtek; szándékosan hagytuk abba a határon a védelmi intézkedéseket, hogy háborús készülődésünk az olasz uszítóknak anyagot ne szolgáltatson és a tárgyalások zavartalan menetét biztosítsuk. Jogunk volt feltételezni, hogy Olaszország semleges marad, különösen, ha ezért áldozatokat is hozunk.

A tiroli és karinthiai front védelmi berendezése még békében elkészült, ellenben az alsó isonzo menti határsávon 1915 április haváig semmi sem történt. Ezen a nagyobb olasz erőnek akciója esetén rendkívül fontos területen mindössze egy-néhány népfelkelő zászlóaljunk állott. A helyzet tehát igen kritikus volt, amikor Olaszországhoz való viszonyunk egyre rosszabbodott és az olasz háború lehetőségével komolyan számolnunk kellett.

A legégetőbb szükség a műszaki megerősítések kérdése volt. Az északkeleten dúló nagy harcok

miatt csak félig-meddig elégséges erőt sem hozhatunk erre a frontszakaszra; viszont technikai meg erősítések nélkül ezen erők megfelelő ellenállást kifejezteni úgy sem tudtak volna.

Az első parancsok a technikai erősítésekre 1915 április végén adták ki. A cél: legalább annyira védőképes vonalat teremteni, hogy egy meg-rohanásszerű támadás visszaverésére képesek legyünk. Április 30-án kezdődtek meg az erősítési munkálatok öt munkásosztaggal, amelyek száma május 7-ig tizenháromra emelkedett. Egy-egy miinkásosztag ereje 180 ember volt.

Amikor Olaszország a szövetségi szerződést felbontottnak jelentette ki, a legsürgősebb teendőként az olasz frontnak azonnali megszállása mutatkozott. Megkezdődött a csapatok szállítása. A doberdói fennsíkra és a hozzá csatlakozó tengerpart védelmére a 2. hegyi dandár három magyar zászlóalja egy hegyi üteggel és V4 lovasszázaddal lett irányítva. Az él május 15-én érkezett be Monfalcone-ba, a dandár vége pedig május 20-án. A csapatok parancsnokságának hivatalos megjelölése: a monfalconei csoportparancsnokság. Az alája tartozó védőszakasz a Wippach torkolatától Sistianáig bezárólag terjedő területrészt. A beérkezett zászlóaljokon kívül még két nép fölkelő zászlóaljat talált itt a csoportparancsnok V2 lovasszázaddal, végül a parancsnoksága alá rendeltettek a határig terjedő sávban állomásozó csendőrség, pénzügyőr-ség és partvédő osztagok.

A már előzőleg kiadott parancsok értelmében e csoport feladata: a határon lévő összes hidak és utak elrombolása után a doberdói fennsík nyugati

szélén az első ellentállás kifejtése és a visszavonulásnak lépésről-lépésre leendő végrehajtása a prae-wald—oberuremi védővonalig, amely már korábban technikailag meglehetősen kiépült és ahol a döntő küzdelem felvétele tervezve volt.

Május 18-án éjjel sürgöny érkezett a csoportparancsnoksághoz, amely szerint az olasz parlament összehívásának mellőzése az ellenségeskedésnek hadüzenet nélküli megkezdését jelentheti és nagyobb olasz erő meglepetésszerű, gyors támadásával számolni kell. Május 19-én érkezett újabb-távirati értesítés szerint az olasz hadüzenet 24 órán belül várható. Kémeink jelentették, hogy az olasz tartalékosokat behívták és a határon nagy csapatösszevonások történnek. Páncél-autókkal és kerékpáros-osztagokkal való betöréstől tartanunk kell. Számolnunk kell egy nagyobb olasz partraszállással a trieszti öbölben is, amely az Isonzófront hátát komolyan veszélyeztetné.

Lázás gyorsasággal, szünet nélkül megindul a védelmi vonal technikai megerősítése, amennyire azt a túlságosan rövidre szabott idő, a rendkívül nehéz terepviszonyok és a csekélyszámú csapatok munkatudása és teljesítőképesége megengedte.

A doberdói fennsík műszaki megerősítése és egyéb előkészületek.

Földrajzilag az egész karszti fennsík, amely az Isonzó völgyéig húzódik, a comeni fennsík nevet viseli. Szűkebb értelemben a fennsíknak azt a részét, amely a Valloné völgytől nyugatra terül el, a rajta levő Doberdó (helyesen Doberdob) községről doberdói fennsíknak nevezik.

Az olasz háború megindulása előtt nem is számítottunk arra, hogy a doberdói fennsíkot eredményesen védeni lehetne, ott csak a hirtelen olasz előnyomulás ideig-óráig való fenntartása terveztetett és a lépésről-lépésre végrehajtandó visszavonulás egészen a praewaldi szakaszig, ahol tűrhetően kiépített állások voltak és ahol az olasz előnyomulás végleges megállítása remélhető volt.

Az orosz fronton elért nagy sikerek és főleg, mert az olaszok túlnyomó számbeli fölényüket — szemben minden védelmi berendezés nélküli kiépítetlen állásainkkal, alig pár zászlóalj főnyi erőinkkel — a kellő gyorsasággal kihasználni nem tudták és mert habozó és gyámoltalan viselkedésük lehetővé tette, hogy egy népfelkelő zászlóaljunk egész olasz hadosztályt meg tudott állítani,

adta a gondolatot, hogy az ellentállást már a doberdói fennsík nyugati szegélyén fejtsük ki.

Az első munkálatok a doberdói fennsík technikai megerősítésére 1915 április végén indultak meg azzal a célzattal, hogy a hirtelen készítendő erősítések csak egy meglepő ellenséges támadás első felfogására legyenek alkalmasak. A megerősítendő vonal hossza 25 kilométer volt. A munkálatokra eleinte csak 7, később 13 munkásosztag 180—180 emberrel, — majd a beérkezett három zászlóalj állott rendelkezésre. Hosszú vonal, kevés munkaerő és egészen bizonytalan idő, ameddig dolgozni lehet: mindennek mérlegelésével a fennsík felső szélének védelmi vonalul választása és megerősítése mutatkozott a legcélszerűbbnek, ahol a síkságra kitűnő kilátás és kilövés nyílt.

(Az 1. sz. 'vázlatban e védelmi vonalat berajzoltuk.)

Leírhatan nehézségekre bukkantak a dolgozó csapatok, Mindenütt sziklatalaj, amelyben csákánnyal, feszítővassal csak itt-ott érhető el valami eredmény. A legtöbb helyen robbantásokkal haladtak előre. Még a drótakadályok cövekeinek a leszúrása is csak úgy lehetséges, ha kőfúróval előbb lyukat vájnak a sziklás talajba. Kevés a robbantóanyag, a kőszerszám. Ehhez járult, hogy a puha, termőföldhöz szokott magyar legénységünk nem értett a kővel való bánásmódhoz, a robbantáshoz, ahol minden talpalatnyi helyet órák nehéz munkájával lehet kierőszakolni a kérlelhetetlenül kemény sziklából.

Természetes tehát, hogy rendkívül lassan haladt a munka. Fedezékek építése háttérbe szorult:

egy átfutó akadályvonal gyors megteremtése volt a legfontosabb. A munka éjjel-nappal folyt, a csapatok ott háltak, ahol dolgoztak; csak az étkezés és a legszükségesebb pihenés idejére szünetelt pár órára a munka.

Hogy mind e nehézségek dacára mégis sikerült egy valamirevaló védelmi vonalat felállítani, az főleg maguknak az olaszoknak köszönhető, akik május 24-től június 5-ig, tehát tizenkét napon keresztül egy gyenge népfelkelő zászlóalj által az alsó Isonzón feltartóztatva, tétlenül állottak és így a munkálatok nagyjából való befejezése lehetővé vált. Amikor az olaszok a doberdói fennsík szegélyéig végre eljutottak: már három, helyenkint ötsoros drótakadály, átlag 5 méter széles buktató-sávval, bőségesen, aláaknázva állott doberdói állásaink előtt. Még a védőárok is, amely többnyire csak kőfalból állott: megvédte az ülő helyzetben harcoló katonát Igen nehéz és veszteségteljes volt azonban a hátulról előre való közlekedés, mert futóárkok építésére idő, már nem jutott, meg kellett elégedni azzal, hogy csak lepleztük a közlekedési utakat.

A front előtti falvakat: Redipugliát, Vermeiglianót és Selzet részint levegőbe röpitettük, részint felgyújtottuk, hogy az ellenség felé a kilátást ne gátolják és neki fedezéket ne nyújtsanak.

A védelem egyik legfontosabb tényezője a mesterségesen előidézett árvíz volt a fennsík nyugati szélén. Az úgynevezett Dottori-csatorna Sagradónál ágazik el az Isonzóból és nagyjában a vasúti töltés mentén Monfalconén keresztül a tengerig vezet. A Dottori-csatorna vize békében ön-

tőzésre szolgált és Redipugliánál egy nagyobb elektromos művet hajtott, ahol mintegy 8 méter széles és 2 ½ méter mélységet ért el. A csatorna medre teljesen kicementezett, benne a víz gyors folyása következtében nagy víztömeg haladt keresztül. Az árvíz előkészítésére az intézkedések május 19-én adták ki és az olasz hadüzenet után, május 24-én hajtottak végre. Sagradónál a csatorna zárógátját robbantással megsemmisítettük, nehogy az olaszok Sagrado elfoglalása esetén a csatorna bejáratát könnyen elzárhassák. Redipugliánál, ahol a csatorna vízének szintje 4 méterrel volt magasabb a körülötte levő terep általános szintjénél, elzártuk a csatornát, viszont a keleti csatornafalban robbantás folytán előidézett át-töréssel utat nyitottunk a víznek. A vasúti töltésnek 10 méter hosszúságban való szétrombolása, végül a csatorna és a vasúti töltésnek egy töltés általi összekötése folytán a csatorna egész felduzzasztott víztömegét arra a területre szabadítottuk, amely egyrészt a vasúti töltés által, másrészt a doberdói fennsík lába által határoltatik és Eedipugliától egészen Selzig húzódik. Szükséges volt a vasúti töltés vízátjáróit is betömni, nehogy a víz az árterületből kifolyék. Kedvezett az árvíz előidézésére, hogy az Isonzó május végén és június elején igen magasállású volt és nagymennyiségű vizet szolgáltatott. Június 5-én, amikor az olaszok a doberdói fennsík lábát elérhették, a mesterséges árterület átlag 1—2 méter magas vízzel volt elborítva, amely helyenkint 3 méter mélységet is elérve a védelemnek kitűnő szolgálatokat tett. A védelmi vonalnak ez a része az első isonzói csa-

tában az olaszok részéről megtámadható egyáltalában nem volt és így a védővonal többi pontja javára, csak gyéren lett megszállva. A 2. sz. vázlaton feltüntettük a Dottori-csatornát, valamint az előtött területet.

A doberdói fennsík védelmi berendezéséről szólva, nem hallgathatjuk el az ivóvíz ellátására vonatkozó intézkedéseket, amelyek szintén rendkívüli nehézségekbe ütköztek. A Karszt jellegzettsége, hogy benne vízfelfogó rétegek nem fordulnak elő, az esővíz pedig a köveken és a hasadékokon keresztül gyorsan nagy mélységekbe leszárog. Kutak a Karszton nincsenek. A lakosság is csak abból az esővízből él, amit a háztetőkről csatornákon át a ciszternákban *) összegyűjt. Természetes, hogy ezek a csekély mennyiségű vízkészletek a csapatok vízellátására távolról sem voltak elegendők. Amíg az alsó Isonzó birtokunkban volt, még elég könnyen történt a vízellátás a fennsík lábánál talált kutakból, amikor azonban a doberdói fennsíkra vonultunk vissza, csakis a messze hátul fekvő wippachvölgyi kutak jöhettek tekintetbe, amelyekből a vizet kocsik szállították előre a csapatokhoz. De ez a megoldás nem felelt meg a nagy távolság, a kocsik elégtelensége és a tűzérési tűzzel állandóan veszélyeztetett közlekedési utak miatt. Más megoldást kellett keresni. Szorgos kutatás után a csoportparancsnokság arra a felfedezésre jutott, hogy — bár maga a sással borított szennyes felszínű doberdói tó nem sok jóval biztat — mégis a tó vizének szintje alatt fakadó

*) Cementezett korsóalakú medence.

források teljesen megfelelő és ízletes ivóvizet szolgáltatnak. A doberdói tó piszkos felszíne alól feltörő' kifogástalan tisztaságú ivóvíz felfedezése később rendkívüli jelentőséget nyert. Ennek tulajdonítható sok tekintetben a doberdói fennsík oly hosszú időn át kitartóan folytatott védelme. Rekvirált motorral, szivattyúval és csövekkel a doberdói tó partján hevenyészve egy vízfelvételező állomást állítottunk fel, ahonnan az ivóvizet Görzben és Monfaleonében szerzett fecskendőkocsikkal és tűzérégi fogatolással szállítottuk a csapatokhoz. Ez a kezdetleges vízellátás később fokozatosan kifejlődött, úgy hogy a többi csapatrészek beérkezése után is a vízellátás tökéletesen és zavartalanul folyt, dacára annak, hogy az olaszok a forrást hamar észrevették és az egész vidéket erős és folytonos nehéz tűzérégi tűz alatt tartották. Oly szerencsések voltunk mindvégig, hogy a bőven hulló gránátok magát a víz kiindulási helyét nem találták meg.

A küszöbön álló hadiállapotról vonatkozó előkészületek igen fontos részét képezték — tekintettel különösen arra, hogy hadviselésünk csak védelmi jellegű volt — a vasúti hidak és az országút hídjainak az elrombolása. Ezen igen értékes és nehezen pótolható objektumok megsemmisítésével az utolsó pillanatokig vártunk, amíg a békés meg egyezésnek utolsó reménysugara is el nem enyészett. Viszont az erre vonatkozó előkészületek akként tétettek meg, hogy adott pillanatban a rombolás munkája gyorsan és biztosan hajtassék végre. A hadiállapot bekövetkezése után május 23-tól 24-ig a gradiskai hidat, a sagradói vashidat, a pierisi

vasúti hidat, valamint nagy szánni kisebb hidat és átjárót tökéletes hatással felrobbantottunk. A visszaözönlő és menekülő lakosság használatára a pierisi országút hídjának felrobbantásával május 24-én estig vártunk. A panzanói öböl (a Monfalcone előtti tengeröböl) és az Isonzó torkolata aknákkal és kimustrált öreg hajók elsüllyesztése által elzárattott, az összes szárazföldi és tengeri útjelző-táblák és bolyák eltávolítottak.

A vasúti forgalom Monfalconén és Cervignanón keresztül Olaszországba és vissza, még május 19-én menetrendszerűen és zavartalanul fennállott. Május 20-án a csoportparancsnok a vasúti síneket a határon saját felelősségére felszedette és a vasúti forgalmat beszüntette. Csupán a határállomástól hátrafelé közlekedtek a vonatok, tekintettel a nagymennyiségű hátraszállítandó anyagra, egészen május 24-ig, amikor az isonzói vasúti hidat is legőbe röptették.

A hatóságok, hivatalok, vasúti állomások és egyéb intézmények kilakoltatása és a hadsereg céljaira használható nyers és feldolgozott készletek biztonságba helyezése szintén igen körültekintő előkészületeket igényeltek. Május 20-án történtek az első intézkedések a határsávban lakó olasz állampolgárok, valamint a politikailag megbízhatatlan saját alattvalóinknak letartóztatása és a mögöttes országrészbe való toloncolása iránt. Később legfelsőbb parancsra az olasz állampolgárokat, — amennyiben egyébként gyanúsak nem voltak — ismét szabadon bocsátottuk, sőt a hadiállapot bekövetkezéséig Olaszországba való visszatérésüket is megengedtük.

A hadiállapot bekövetkezése és a harcok az
alsó Isonzón való átkelésért.

Május 23-án este érkezett a távirati értesítés a monfalconei csoportparancsnoksághoz, hogy a hadiállapot Olaszországgal megkezdődött. Az előljáró parancsnokságok napiparancsban közölték a legénységgel az olasz háború kitörését. Jenő főherceg vezérezredes, a délnyugati hadszíntér összes csapatainak a parancsnoka, a következő szavakkal tudatja a nagy eseményt:

„Katonák! Hazánk ellenségeinek a száma eggyel szaporodott. Ezen új ellenségünk Olaszország, amely 30 évnél hosszabb időn át élvezte a hármasszövetség áldásait. Két évvel ezelőtt a Balkán-háború alatt megőriztük vele szemben a fogadott hűséget, amidőn ő Afrika egy részét meghódította; sőt megvédelmeztük őt egy hátbatámadtatás veszedelme ellen. Hálából szövetséges társunk a világháború kezdetén szövetségi kötelezettségét hitványul megtagadta, most pedig határtalan kapzsisággal hitszegően hátbatámad bennünket, hogy Dél-Tirolt, Isztriát, Triesztet, Fiumét, a horvát tengerpartot, Dalmáciát és a dalmát szigeteket elrabolja tőlünk. Katonák! Ti vagytok hivatva

ezen ellenségünket aljas zsarolásáért és rablás-vágyáért méltóan megbüntetni! Jusson eszete-
tekbe, hogy őseink ezt az ellenséget túlereje
dacára mindenkor és mindig megverték még!
Gondoljatok Radetzky hőseire, gondoljatok a
custozzai és lissai győzelmekre!

Jenő főherceg, vezérezredes.”

Május 24-én a kora reggeli órákban olasz fel-
derítő lovas- és kerékpáros-osztagok különböző
helyeken átlépték a határt. Nyomon követte őket
a gyalogság. Irány: Gradiska és Ronchi. Csak igen
lassan haladtak előre. Csendőrségünk és pénzügy-
őrségünk a kiadott parancsok szerint élénk tüze-
lést kezdett, mindenfelé kisebb akadályokat, torla-
szokat emelt és folytonos tüzelés mellett lépésről-
lépésre kezdte meg a visszavonulást, miközben az
ellenségnek érzékeny kárt okozott. Az olaszok e
napon az Isonzót nem tudták elérni, bár ez a határ-
tól alig 10 kilométer távolságban húzódik el. A szá-
razföldi előnyomulással egyidejűleg az olaszok a
tengeren is próbálkoztak. A portobusói 56 főből
álló parti őrségünket olasz torpedónaszádok meg-
támadták és a visszavonuló 14 emberre lefogyott
csapatot hajóágyúkkal üldözték. Ezzel egyidőben
négy olasz torpedónaszád Grado előtt is megjelent,
de amikor az egyik torpedónaszád zátonyra jutott,
minden további támadó kísérlettel felhagytak.

Partvédő osztagaink az olasz előnyomulás elől
Porto Primero, Zdobba és Aberonénál is vissza-
vonultak és a kiadott utasítások értelmében Ja-
mianónál gyülekeztek, ahol május 25-én reggel a
parti őrség 8 tisztje és 370 főnyi legénysége állott

a csoportparancsnokság rendelkezésére. Belőlük egy fél zászlóalj alakítottatott és Sistiana és San Giovanna között a parti védelemmel bízták meg, miáltal lehetővé vált, hogy az itt alkalmazott zászlóalj tovább, északra vonassék.

Az Isonzó-vonalon kifejtendő ellenállásra vonatkozólag még május 20-án a következő parancs adatott ki:

„Az Isonzó-vonalon előretolt osztagaink Gradiska, Sagrado, San Pietro, Cassegliano, Pieris és a folyó torkolata közötti terepszakaszon az összes átjáratok és gázlók megsemmisítése után a folyó balpartján ellenállást fejtenek ki a célból, hogy az ellenségnek az Isonzón való átkelését lehető hosszú időn át meggátolják. Az Isonzó balpartján lövészárkok ásandók és azok a harchelyzethez képest fokozatosan kialakítandók. Ameddig lehetséges, kisebb osztagok az Isonzó jobbpartján meghagyandók, hogy az ellenséges közeledést felderítsék és idejekorán jelenthessék.”

A legfontosabb feladat a es. kir. 152. népfelkelő zászlóaljnak jutott, amely San Pietrótól az Isonzó torkolatáig terjedő szakaszban az ellenség” feltartóztatására volt hivatott. Sagradónál a soproni 76. gyalogezred, Gradiskánál a es. kir. 26. Landwehrezred 1—1 százada állott.

A monfalconei csoportparancsnokság ereje a hadüzenet első napján, mint említettük, öt zászlóalj gyalogság, fél század lovasság és 26 különféle kaliberű ágyúból állott. Ehhez jött még a partvédő osztagokból alakított fél zászlóalj. Ezzel az erővel szállottuk meg a 25 kilométer kiterjedésű védővonalat és ebből az erőből kerültek ki az Isonzó

balpartján felállított és a túlsó partra előretolt osztagok is.

A csoporthoz tartozó zászlóaljakat itt felsoroljuk: a péterváradai 70., a soproni 76. és a békás-csabai 101., továbbá a es. kir. 26. Landwehrezred egy-egy zászlóalja, végül a es. kir. 152. népfelkelő zászlóalj.

Az olasz repülők már a hadüzenet első napján megjelentek és bombákat, meg papíreédulákat dobáltak le a következő felirattal:

„Olasz testvéreink! Az osztrák zsarnokságnak mindenkorra vége! Az olasz hadsereg győzelmesen és megszabadítóan nyomul előre!”

Május 25-én tengeri haderőnk Olaszország keleti partvidéki városait és kikötőit hatásos bombatűz alá vette, egy olasz torpedót elsüllyesztett, legénységét foglyul ejtette.

Az olasz hadüzenet második napján a beígért győzelmes előnyomulásból még csak egyes ellenséges járőrök érték el az Isonzó jobbpartját. A tornyokban felállított megfigyelőink és kémeink jelentése szerint azonban az összes a határon át vezető utakon igen nagy ellenséges erők közelednek. Járőreink e napon még zavartalanul kelhettek át az Isonzón. A csoportparancsnokság május 26-án az alsó Isonzón előretolt zászlóaljnak az ellenség megtévesztésére egy régi ágyút utalt ki, amely kitűnően bevált: majd itt egy épület sarka mellett, majd ott egy kerítés mögött, folyton változó állásokban dörrent meg az öreg ágyú és az ellenség szentül meg volt győződve, hogy a part mentén félelmetes ütegek vannak felállítva és ehhez képest viselkedett is.

Május 27-től június 4-ig az Isonzó partján általában csak kisebb csatározások folynak. Az ellenség osztagai és járőrei különféle pontokon minduntalan megkísérlik az átkelést, de a folyó homokos partján beásott és ügyesen leplezett csatáraink heves tüzelése elől nagy kiabálások között, halottak hátrahagyásával visszafutottak. A halottaknál talált iratokból megtudjuk, hogy milyen csapatokkal állunk szembe. A part különféle helyein a folyón való átkelésre nagyobb előkészületek figyeltetnek meg. A túlsó partról hozzánk menekülő egyes polgári egyének hírül adják, hogy a vasút mindkét oldalán nagyszámú gyalogság és tüzéség gyülekezik; Isola Morosininél és Casa del Boscóval szemben pedig 1—1 ellenséges zászlóalj áll. E hírekre a csoportparancsnokság a csak 600 puskát számláló népfelkelő zászlóaljat a békéscsabai 101. gyalogezred egy százada által megerősíti. Az olaszok az éj sötétsége alatt az Isonzó mentén lövészárkokat építenek; a május végén erősen megáradt Isonzó azonban úgy őket, mint bennünket arra kényszerít, hogy a part mentén levő és a kiáradástól teljesen elöntött árkokat elhagyjuk.

Csapataink csodálatraméltó dolgokat művelnek. Az ellenség az átkelési kísérleteket minden nap megismétli, de derék csapataink éberségén és vitézségén minden kísérlete meghiúsul. Még kezdeményező harcokra is vállalkoznak embereink: Sagradónál az ottani század parancsnoka 20 emberrel a felrobbantott vashíd romjain bámulatos ügyességgel a túlsó partra áttornászva, mintegy 40 főből álló ellenséges lovascsapaton rajta üt, a

felét ártalmatlanná teszi, a többit futásra kényszeríti. Megfigyelőink jelentik, hogy a túlsó part egyik épületét olasz gyalogság szállotta meg: egy kisebbszámú, önként jelentkezőkből álló járőrünk átússza a folyót, az épületet felgyújtja és miközben sértetlenül visszatér, tüzérésünk az égő házat tűz alá veszi és megsemmisíti.

Ismét a tengeren próbálkozik kapkodó ellenségünk. Május 31-én egy olasz torpedó flottila behatol a panzanói öbölbe és Monfalconet, valamint az Adria-műveket bombázza, egy saját tengeralattjáró felbukkanása után azonban sietve odébb áll. Ugyanaznap éjjel Turriacco Pierissel szemben két ellenséges zászlóalj megkísérli a folyón való átkelés kierőszakolását; de visszaveretik. Már hét nap telt el a hadüzenet óta és az olaszok még mindig csak az Isonzó jobbpartján állanak. A bécsi katonai séta elakadt már az első napokban. Tehetetlen dühükben az egész Isonzó mentén örüit tüzelést indítanak, azonban kivétel nélkül túlmagasan lönek, majd amikor gépfegyvereink a látható ellenséges torkolat-tűz vonalára megkezdik a tüzelést, az olaszok az egész vonalon elhallgatnak.

Az ellenség viselkedéséből a csoportparancsnokság arra következtet, hogy az olaszok most már komolyan és nagyobb erővel fogják a folyón való átkelést forszírozni és minthogy különös súlyt helyezett arra, hogy a rendelkezésre álló csekély erők a doberdói fennsíkron bekövetkező harcokra tartassanak fenn, az előretolt zászlóaljnak narancsot ad, hogy komolyabb harcba ne bocsátkozzék, hanem kellő időben teljesen harcrakész állapotban és lehetőleg veszteség nélkül vonuljon vissza a fennsíkra,

ahol a készülő állásokban minden puskára égető szükség van. A csoportparancsnokságot e parancsa kiadásánál az a belátás vezette, hogy az az egy népfelkelő zászlóalj egy nagyobb szabású támadás visszaverésére amúgy sem lesz képes és harcba bocsájtkozván, csak szükség nélkül fölládozza magát és olcsó sikerhez juttatja az ellenséget, amit az első győzelem fellelkesítő jellegénél fogva feltétlenül kerülni kell.

Június 4-ig az ellenség az alsó Isonzó mentén mindenütt nagyszámú gyalogságot és tüzérséget von össze, továbbá Pierissel szemben, valamint attól délre több helyen nagyarányú előkészületeket tesz az Isonzón való átkelésre. Járóreink e naptól kezdve a folyón átmenni már nem tudnak. Június 4-én délután öt órai kezdettel az ellenséges tüzérség a Villa Vicentina és Isola Morosini közötti területről heves tüzelést indít különösen a Pierisnél, Turriaccónál és Beglianónál felállított osztagaink ellen. A tüzelő ellenséges tüzérség erejét később megtudjuk egy fogságunkba esett olasz tisztnél talált intézkedésből, amely szerint 32 üteg, azaz 124 löveg, köztük számos nehéz kaliberű is, vett részt ezen a tüzelésen. A tüzelés este 8 óra 30 percig tartott és részünkről viszonzva nem lett, mert a part mentén rendelkezésre állott egy darab rozoga ágyúval ez illuzórius lett volna. Az ellenség az első vonalunk mögött erősebb tartalékot sejtett, mert ütegei tüzét kizárólag oda irányította. Zászlóaljunk tartalékokkal egyáltalában nem rendelkezvén, az emberek a part hosszában kisebb rajokba elosztva állottak, az egész három és fél órán át tartó tüzelés mindössze 1 tiszt és 3 fő sebesült legénység veszte-

séget okozott. A sötétség beálltakor az olaszok megpróbálják a folyón való átkelést, az első kísérlet azonban tüzelésünkben összeomlott és csak a megerősített csapatokkal és igen erős tűzéri előkészítés után éjfélkor újból megkísérelt vállalkozásuk járt eredménnyel: Aberone vidékén egyes olasz osztagok átjutottak az alsó Isonzón. Elérkezett az ideje annak, hogy népfelkelő zászlóaljunk a doberdói fennsíkra visszavonuljon, mert a dél felől átkelt ellenséges erők könnyen hátra foghatták volna. A zászlóalj parancs folytán még az éj folyamán Ronchinál gyülekezett és a reggeli órákban teljes rendben a doberdói fennsíkra menetelt.

Hogy mennyire helyesen választotta meg a esoportparancsnokság a visszavonulás időpontját, kitűnik a június 6-án zsákmányolt és az olasz 2. lovashadosztály parancsnoksága által Aquileján június 4-én kiadott intézkedésből, amelynek rendelkezései többek között a következőket tartalmazzák:

„Június 5-én át fogunk kelni az Isonzón. A 7. hadtest és a 2. lovashadosztály feladata a folyó alsó folyásán az átkelést kierőszakolni és ezután a ronchii és monfalconei magaslatokat birtokába venni. A 13. hadosztály ma este kezdi meg az átkelést, tőle északra a 14. hadosztály. A két hadosztály átkelését tűzéri előkészítés előzi meg, amelyen az egész 7. hadtest tűzéri része vesz...”
„Ő királyi fensége, a 3. hadsereg parancsnoka nem kételkedik abban, hogy katonái erős szívvel mennek neki a nagy csatának, amely az Isonzó nevet fogja viselni és mindenkorra dicsősége lesz történelmünknek. Meg vagyok róla győződve, hogy az

alám rendelt csapatok igazolni fogják azt a bizalmat, amellyel a savoyai herceg Öfensége velük szemben viseltetik. Francesco Verzelana altábornagy.”

Ezen intézkedés az ellenség helyzetéről és elhelyezkedéséről is teljes képet nyújt. Eszerint június 4-én az olasz 3. hadseregparancsnokság Morleglianón, a 7. hadtestparancsnokság Scodovaccán, a 13. hadosztályparancsnokság Casa Pristeren, a 14. hadosztályparancsnokság Rudán és végül a 2. lovas hadosztályparancsnokság Aquileján állomásozott. A magasabb parancsnokságok székhelyéből következtethettünk arra, hogy a 13. hadosztály általában a vasúti töltéstől délre, a 14. hadosztály tőle északra helyezkedett el, míg a 2. lovas hadosztály a tenger mellett a hadtest jobbszárnyának a védelmében állott fel. Az intézkedésből kitűnőleg a folyón való átkelést és Monfalcone—Ronchi irányában az előnyomulást az olaszok június 5-ére mindenáron tervbe vették. Egy nagy csatára számítottak, amely az „Isonzó” nevét fogja viselni és örök dicsősége lesz az olasz történelemnek. És ezzel szemben mi történt! Az egyik oldalon két gyalog hadosztály 24 zászlóaljjal, egy lovas hadosztály, egy hadtest összes tüzérsége és még nehéz tüzérség is, a másik oldalon egy gyenge létszámú, mindössze 600 puskát számláló népfelkelő zászlóalj egyetlenegy rozoga ágyúval.

Az olaszok tudták, hogy háborújuk lesz Ausztria-Magyarországgal és jó előre felkészülhettek rá, mi az utolsó pillanatig reméltünk a békés megegyezésben és nem gondoltunk a védelemre. A háború kitörésének időpontja teljesen az olasz

hadvezetőség elhatározásától függött s ez bizonyára csak akkor adott jelt arra, amikor az utolsó szegig rendben voltak. Nekünk sem idő, sem erő nem állott rendelkezésre, mert az orosz front lekötötte minden figyelmünket. Talány marad előttünk, hogy az olaszok a rájuk nézve mindenképen oly kiválóan kedvező viszonyokat miért nem használták ki a háború kitörésekor? Ha azt a túlerőt, amit még a hadüzenet kitörése előtt a határokon összevontak (hozzánk beérkezett jelentések szerint május 19-én, tehát négy nappal a hadüzenet előtt, az Udine—Palmanova között elterülő határsávban az olaszoknak már 123 zászlóaljja hozzátartozó tüzérséggel volt felvonulva), a kitűnő utak felhasználásával erélyesen latba vetik: megállás nélkül már az első napokban elérték volna a doberdói fennsík lábát. A mesterségesen előidézett árvíz sem képezhetett az első napokban akadályt, mert sokáig tartott, míg az árterület megtelt vízzel és csak június 5-ike után emelkedett jelentőségre. Az az egy száz népfelkelő zászlóalj, amely a mi részünkről a határt védte, ha fölládoztatik is, az előnyomuló túlerővel szemben eredményt nem remélhetett. De ennek a zászlóaljnak különben sem volt feladata, hogy az ellenséggel az Isonzó birtokáért komoly harcot kezdjen. Az a tizenkét nap, amelyen ez a zászlóalj május 24-től június 4-ig az Isonzónál nem is álmodott szerencsével az olaszt az orránál fogva vezette és feltartóztatta, az olasz hadvezetőség részéről többé be nem hozható veszteség volt. Mi ezáltal időt nyertünk és éjjel-nappal fáradhatatlan munkával a doberdói fennsík védelmi berendezését teljesen kialakíthattuk.

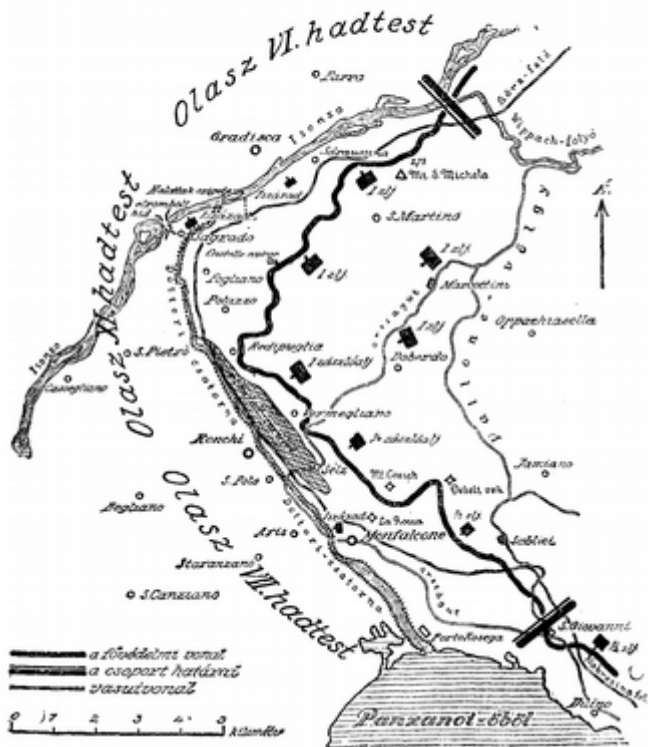
Az olaszok befészkelődése a doberdói fennsík lábánál és előkészületek az első isonzói csatára.

Június 5-én vonult vissza a 152. számú népfelkelő zászlóaljunk a doberdói fennsíkra, miután azon feladatának, hogy az ellenségnek az Isonzón való átkelését lehetőleg elodázza anélkül, hogy nagyobb harcokba bocsátkoznék, minden tekintetben megfelelt. Monfalconeban a 101. ezred egyik századát továbbra is meghagytuk, hogy az ottani állomásberendezéseket és vasúti vonatanyagokat biztonságba helyezze. Hasonlóképpen meghagyattak a Sagraadó és Sdraussina mellett előretolt századok is, amelyek egy gépfegyverosztaggal megerősítettek.

Helyzetünket június 5-én délben a 2. sz. vázlat mutatja.

A népfelkelő zászlóalj visszavonulását az olaszok, úgy látszik, nem vették észre. Erre vallott a szürkület beálltával megindult erős tüzérségi akciójuk, amely a délelőtt folyamán folytatódott és elhagyott Isonzó-állásainkat, valamint a Monte San Michèle, San Martinó és Redipuglia vidékét vette kitarató tűz alá. Az ellenség úgy ezen, mint a következő napokon a legnagyobb erőfeszítéssel azon igyekszik, hogy a sa gr adói hidat birtokába vegye, de bár naponta ötször újítja meg elkeseredett rohamait, a soproni 76. gyalogezred ott levő százada minden támadást vissza-

A csoport helyzete 1915 június 5-én.

ver. Egy-egy meghiúsult támadást újbóli tüzérségi előkészítés követ nyomon, amelyet saját ütegeink alig viszonznak. Ennek oka részint a lőszerhiány, másrészt az volt, hogy az ellenséges ütegek még nagy távolságban lévén, a mi ágyúink által elérhetők nem voltak, végül tüzérségünket főleg az eljövendő nagy harcok idejére a támadó ellenséges *gyalogság* szétszórására tartogattuk.

Június 5-éről 6-ára virradó éjjelre a csoportparancsnokság felderítés céljából egy fél zászlóaljjal előretörést rendelt el Monfalconeből Aris irányába. Az előnyomuló fél zászlóalj békécsabai baka útjában több ellenséges járőrt felkoncol, Arisnál két bersaglieri zászlóaljjal találkozik, azt meglepetésszerű támadással megrohanja és az ellenségnek nagy veszteséget okoz, majd feladatához képest Monfalconeba visszavonul s ezt megszállja. Saját veszteség 1 halott és 5 sebesült, míg az olaszok, átszökött polgári egyének vallomása szerint, 80 emberüket temették el ezen a napon. Az ezen alkalommal foglyul ejtett két olasz tiszt egyikénél, egy ezredsegédtisztnél találjuk meg a már említett rendkívül fontos adatokat tartalmazó intézkedést. Sikerült előretörésünk különben azt is eredményezte, hogy az olaszok Staranzano irányába visszavonultak és lövészárkok ásásába kezdtek. Mintha csak mi lettünk volna a támadó fél és ők a védelemre szorítkozók!

Ismét az ellenséges tüzérség veszi át a szót, majd megfigyelőink jelentik, hogy az olaszok Casseglianónál egy híd építéséhez fogtak, egyes csoportok pedig északnyugati irányból Farrába menetelnek és ott gyülekeznek. Ezt követőleg a sagra-

dói századunk újabb támadást áll ki és lövegekkel felszerelt ellenséges páncélautók a sagradói hidat; egészen megközelítik. Magában Sagradóban több helyen tűz üt ki. Most már komolyan számolnunk kellett azzal az eshetőséggel, hogy egy tülerős ellenséges támadás esetén az Isonzómenti védővonal feladására leszünk kénytelenek. A fogságunkba jutott olasz tisztektől megtudjuk, hogy az olaszok igen nagy erővel állanak előttünk és csupán a tüzérségnek az alsó Isonzón való átszállítását várják meg, azután teljes erővel támadni fognak. A csoportparancsnokság ezidőtájt 8000 csatár, 24 géppuska, 109 lovas és 43 ágyú felett rendelkezett, mely utóbbiak között 14 darab régi, 1875. mintájú ágyú volt.

Június 7-ére szóló éjjel először jelennek meg ellenséges léghajók, majd a következő időszakokban gyakran tesznek látogatásokat állásaink és tartalékhelyeink fölött és nagy mennyiségben dobálnak le bombákat, amelyek azonban általában kárt nem okoznak.

A monfalcónei fél zászlóaljunk június 9-én reggel kezdi meg visszavonulását a főállásokba, miután az olaszok Porto Bolognánál a Dottori-csatornát átlépték s a fél zászlóalj hátát és oldalát veszélyeztették. Ezt megelőző napokban úgy a tengeren, mint a szárazföldön kisebb-nagyobb csatározások folynak, amelyek során védőütegeink a panzanói öbölben egy ellenséges torpedózúzó teli találatot érnek el; a Casseglionánál elkészült hidat hatásosan lövik; az ellenséges ütegek előre szállítását több ízben sikerrel megakadályozzák és a sanpolói templom tornyát, amely olasz megfigyelőállomásul szolgált, rombadöntik. Olasz gyalogság úgy ekkor,

mint a későbbi napokban ismételt támadást intéz a sagra dói és saranssinai századok ellen, de sikertelenül. Minden visszautasított támadás után az olasz sebesültek jaj gátasától hangos a vidék. Az olasz katona, amint azt később is általában tapasztaltuk, rendkívül érzékeny és a testi szenvedések és fájdalmak elviselésében korántsem tanúsít olyan lelki erőt és önuralmat, mint a mi legénységünk. Június 8-án délután Doberdó község iskoláját, amelyben a csoportparancsnokság székel, három ellenséges telitalálat éri, amelyek egy könnyebb sebesülésen kívül emberéletben kárt nem okoznak, azonban az összes telefonvezetékeket elszakítják. Az iskola tetején a lövések után egy pirosszínű ágytakarót találunk, ami kétségtelenül arra enged következtetni, hogy a házra szándékosan hívták fel az ellenséges tüzérség figyelmét. A csoportparancsnok Doberdó község egész lakosságának azonnali kilakoltatását rendeli el.

Június 9-re szóló éjjel ellenséges léghajók jelennek meg ismét állásaink felett; bombáik azonban kárt nem okoznak. Az éj folyamán az olaszok Sagra dó felett csónakokon átkelnek az Isonzón, egyidejűleg tüzérségük a part mentén beásott csapatainkat tűz alá veszi. A sötétség leple alatt újabb ellenséges osztagok is átkelnek és Sdraussina állomástól délnyugatra befészkelik magukat. A folyó közepén kiemelkedő kis, lapos kavicsszigeten pedig egy olasz tüzlépcső ássa be magát. A sagra dói és sdraussinai századok az átkelt ellenséges csapatokat tüzérségünk közreműködésével a hajnali órákban megtámadják, mire az olaszok fegyvereiket eldobálva megfutamodnak. Egy részük úzás-

sal menekül, miközben sokan a vízbe fulladnak, más részük a kavicsszigetre kapaszkodik fel; ott azonban hatásos tüzérségi füzünkben megsemmisülnek. A szigetet később embereink a rajta heverő hullák sokasága miatt „halottak szigetét”-nek nevezik el. Az átkelt osztagok még megmaradt részei megadták magukat, a foglyok száma 4 tiszt és 194 fő legénység az olasz 30. gyalogezredtől. Ezzel befejeződött az első olasz átkelési kísérlet az Isonzónál.

Június 9-én a csoportparancsnokság a Debeli vrhtól délre terjedő szakasz védelmét az ott levő csapatokkal együtt egy szomszédos újonnan alakított csoportnak adja át és miután Monfalcone már nem a mienk, a „Doberdói csoportparancsnokság” nevet veszi fel.

A hadifoglyok vallomásaiból és felfogadott kémeink ezzel megegyező jelentéseiből tudjuk meg, hogy az arcvonalunk előtt a tengertől ronchi vidékéig az olasz 7., attól északra Gradiscáig a 11. hadtest áll, amelyhez tovább észak felé a 6. hadtest csatlakozik.

Június 11-én a sagradói és sdraussinai századok kimerülés folytán felváltatnak. Sagradóba a 76-ik, Sdraussinába a 81-ik ezred egy-egy százada kerül. Június 12-én délután sikerül tüzérségünknek az első olasz repülőgép eltalálása, amely súlyosan megsérülve, meredek lefutással Ronchinál földet ér.

A folytonos csatározások, különösen a helyenkint szokatlanul heves tüzérségi tűz dacára veszteségeink aránylag nem voltak nagyok. Június 1-től 12-ig halottakban és sebesültekben összesen 125 em-

bert veszítettünk. A foglyok és az átmenekült polgári lakosság vallomása szerint az olaszok vesztesége ugyanezen idő alatt hasonlíthatatlanul nagyobb volt.

A csapataink harckészségére oly fontos vízzel való ellátás eddig fennakadást nem szenvedett. Az utolsó napokban azonban az ellenséges tüzérség a repülők irányítása mellett a doberdói források vidékét lőni kezdte és bár telitalálatot nem ért el, mégis a vízellátás esetleges megakadásával kellett számolni és ezért a vízutánpótlásnak Nabresináról és San Danieléről leendő eszközlésére vonatkozólag az intézkedések már most kiadattak.

A doberdói csoport e napokban megerősítést kapott, úgy hogy a több mint három hete felváltás nélkül az első vonalban szolgálatot teljesítő és a folytonos harcokban és a hosszú védővonal éjjel-nappal folytatott kiépítésében kimerült egyes csapatrészek felváltása és a védővonal sűrűbb megállása lehetővé vált.

Június 14-én az olaszok négy ízben indulnak támadásra Sagrađo ellen, amelyet tüzérségük is állandóan tűz alatt tart, de az ott álló soproniak vitéz ellentállásán minden kísérletük vérbe fullad. Hasonló eredménnyel jár a Monte Cosich ellen vezetett olasz előretörés is. A folytonos harcok mellett mintha a természet erői is ellenünk esküdtek volna: majdnem naponta csak a Karszton ismeretes rendkívül heveségű zivatarok és égiháborúk dühöngnek. Egy ilyen vihar alkalmával június 15-én este Doberdó mellett egy menetelő század közé lecsapott villám három emberünket megöli és 32 katonát megsebesít.

Az olasz repülőgépek napról-napra vakmerőbb kellemetlenkedései miatt a csoportparancsnokság repülőgép-elhárító ágyú kiutalását kéri.

A sötétség leple alatt közelebbi állásokba előrevont ellenséges ütegek ellen tüzéségünk eredményes tüzelést indít, amelyet a fensíkről mutatkozó kedvező megfigyelési viszonyok elősegítenek. A sanpietrói templom rommá lövésével az olaszok egy újabb megfigyelő őrhelyét tesszük tönkre.

Június 16-án Ő császári és királyi fensége Károly főherceg, trónörökös, látogatásával tiszteli meg a csoportot és az Oppachiasellához kivonult két tartalék zászlóalj fölött szemlét tart.

Június 17-től 20-ig a front más és más helyein támadásokkal próbálkozik a talián; e támadások legnagyobb részben már tüzéségi tűzünkben összeomlanak. Megfigyelőink jelentik, hogy az olaszok arcvonalunk előtt több falut nagy erővel megszállottak. A mögöttes tereprészekeken pedig ellenséges eltolódások észleltetnek dél felé. Tüzéségünk Redipuglia, Polazzo és Foglianó területét tűz alá veszi. Az ellenséges tüzéségnek erre adott válasza folytán egyik nehéz ütegünket két telitalálat éri, egy ágyú elpusztul és egy lőszeres kocsi a levegőbe röpül.

Június 20-án a doberdói csoport védelmi szakasza megrövidül és Castellonuovótól kezdődőleg a Wippach torkolatáig terjedő állásrészt egy újonnan alakított csoportparancsnokság veszi át, míg a doberdói csoportparancsnokság alá a Castellonuovótól délre a Debeli vrhig terjedő védelmi vonal tartozik. Ez utóbbi védelmi vonalba esnek azok a tereprészek, amelyeket az olaszok az első isonzói

csatában a doberdói fennsíkon a leghevesebben támadtak: Polazzo, Redipuglia, Selz és a Monte Cosich.

Június 20-án, késő délután Foglianó községben mintegy két század olaszt figyeltünk meg, akik a községtől északkeletre eső dombon beásták magukat. Ugyanekkor Sagradótól nyugatra ellenséges, rajvonal arccal Sagradó felé lövészárkok építésébe fog. Sagradóban előretolt századunk most már három oldal felé kénytelen védekezni a lépésről-lépésre előnyomuló ellenséges gyűrű ellen. Sagrada mentesítésére a következő éj folyamán végrehajtandó kirohanást rendelünk el. Ennek értelmében két századunk egy géppuskásosztaggal éjfélkor tüzérségünk támogatása mellett megtámadja Foglianót, egy másik osztagunk ezzel egyidejűleg Repuglián át St. Pietró irányában előrenyomul. Meglepetésszerű támadásunk elől az ellenség Foglianót, Polazzót és Repugliát elhagyja és nyugati irányban visszavonul. Másnap Repuglia és Foglianó helységek előtti állásainkat ismét megtámadják; csapataink az előnyomuló ellenséget egész közelre bevárva, hirtelen irtó gépfegyver- és puskatűzzel fogadják, majd kézigránátharcban az olaszokat teljesen visszaverik. Egy százados és 11 közlegény esik sértetlenül fogságunkba, továbbá 21 főnyi sebesült legénység, egy orvos, egy pap és 41 egészségügyi katona és igen sok ellenséges halott az eredménye ennek a napnak.

Hasonlóan meghíúsultak a másnap, június 22-én Sagradó és a Monte Cosich ellen ismételt megindított tömegszerű támadások is annak dacára, hogy az új csoportbeosztás folytán a csapatok

egy része is átadatott és így a doberdói csoportparancsnokság 11.000 lépés hosszú arcvonalának védelmére mindössze 4 zászlóaljjal rendelkezett, míg az olaszok ezzel szemben a beérkezett jelentések szerint 3 hadosztályt, tehát tízszeres túlerőt állítottak harcba. Katonáink bátorságára lelkesítőleg hatott és csak fokozta ellentállásukat a Lemberg visszafoglalásáról érkezett és a csapatokkal azonnal közölt harctéri jelentések. Az egész front mentén felhangzott hangos éljen-kiáltásokra az olaszok élénk tüzeléssel válaszoltak.

Az elmúlt éjjel Foglianónál ejtett foglyoktól megtudjuk, hogy az olasz 7. és 11. hadtest közé az utolsó napokban a 10. hadtestet is beállították és ennek Sienna-dandárja a 31. és 32. gyalogezredekkel San Pietróban helyezkedett el.

Június 23-án — épen egy hónappal az olasz hadüzenet után — az olaszok a doberdói fennsíkon levő védelmi vonalunkat egész hosszában nehéz tüzéséggel hatásosan löni kezdték.

Olaszország legközelebbi hadicélja a háború kitörésekor a tengerpartnak Ausztria-Magyarország rovására való meghosszabbítása, Görz és Trieszt elfoglalása volt. Ennek megfelelően az olasz hadsereg főereje az Isonzó mellett Tolmein, Görz és Monfalcone területén vonult fel. A doberdói fennsík sajátságos és az olasz határ felé erősen kiugró fekvésénél fogva először volt elfoglalandó, hogy annak birtokában a comeni fennsík is megszereshető legyen, amely kulcspontja volt egész védelmi rendszerünknek. *(L. az 1. sz. vázlatot.)*

Igen érdekes képet kapunk, ha a háború első hónapjának eredményét összegezzük. Május 24-ike

volt a háború első napja és két olasz hadtestnek teljes 12 napra volt szüksége, hogy a határ átlépése után az első 10 kilométert megtegye és az Isonzó alsó folyásáig eljusson. És csak a háború tizenharmadik napján sikerült az olasz hadvezetőségnek ezen erődítések által sehol sem védett és általunk védelmezni nem is szándékolt folyón csapatait átjuttatni, de akkor is csak a folyó alsó részén San Pietrótól a tengerig, míg a felső rész a Wippach torkolatáig továbbra is a mi kezünkön maradt. Az alsó Isonzó átlépése után még további négy napra van szükségük az olaszoknak, hogy újabb 6 kilométert megtegyenek és a doberdói fennsík lábát elérhessék. De ez alatt a négy nap alatt is még mi lépünk fel támadólag; egy sikerült kirohanást hajtunk végre és az olaszokat részben visszavonulásra kényszerítjük. Július 8-án végre a doberdói fennsík lábát Foglianó és Monfalcone között az olaszok birtokukba veszik. Most újabb 14 napra van szüksége az olasz hadseregnek, hogy tulajdonképeni állásaink ellen támadólag léphessen fel. És ez idő alatt is azt látjuk, hogy az olaszok az egész síkságon mindenütt lövészárkokat ásnak, erődítéseket építenek és minden jel arra mutat, hogy esetleges támadásunkkal szemben védelemre rendezkednek be, amellet hogy Sagradó és Sdraussina között az átkelésért egyik támadást a másik után intézik, amelyek csapataink vitézségén súlyos veszteségeik között összeomlanak. Mi tehát az olasz támadásokat a háború első hónapjában nem is a fő védelmi vonalban, hanem az előtérpekben és csak előretolt csapatokkal, kisebb osztagokkal tartóztatjuk fel.

Az első isonzói csata.

(Június 23-tól július 5-ig.)

A doberdói fennsík védelmi vonala a hadüzenet kitörésekor 25 kilométer kiterjedésű volt. Ebből június 4-én a San Giovannitól délre eső terepszakasz, június 9-én pedig a hozzá csatlakozó frontszakasz a Debeli vrhig bezárólag más csoportparancsnokságnak adatott át és így az eredetileg 25 km. kiterjedésű arcvonala 21 kilométerre, majd 14 kilométerre rövidült meg. Június 20-án az északi rész védelme is másnak adatván át: a doberdói csoportparancsnokság harcvonala, amelyet az ellenség túlnyomó erejével szemben védenie kellett, az első isonzói csatában 8 kilométer kiterjedésű volt. Az eddigi háborús tapasztalatok szerint ott, ahol döntő ütközetekre lehet számítani, egy hadosztálynak két kilométernél hosszabb védelmi vonal nem utalható ki. Ennek dacára a szükség diktálta kényszerűség folytán a doberdói csoportparancsnokság 8 kilométer kiterjedésű frontszakaszt védett egy hadosztálynál gyengébb erővel, mert a front fokozatos megrövidítésével egyidejűleg a védőcsapatok megfelelő része is mindig leadatott. Az állásépítkezési munkálatokra rendelkezésre állott munkásosztagok még június 6-án, amikor az olaszok a fennsíkot nehéz tüzérséggel löni kezdték, a hátrább fekvő és kevésbé veszélyeztetett területekre vonattak vissza,

úgy hogy minden további munkálat végzése a védőcsapatra hárult. A védőcsapatok, amelyek a folytonos támadásokra tekintettel állandó harckészültséget tartottak fenn, június 5-ike után az első vonalbeli munkálatokat már csak éjjel folytathatták, mert nappal az ellenséges repülők és kötött léggömbök megfigyelése és az irányításukra működő olasz tüzérség akciója miatt, minden mozgás halált jelentett volna. Dacára ennek, serényen folytak az erősítési munkálatok. A drótakadályok 5—6, a veszélyeztetett helyeken pedig 8—10 sornyira szélesbítették, sőt gondolni lehetett már fedezékek építésére is. Gránátmentes fedezékekről természetesen szó sem volt, meg kellett elégedni, ha kezdetleges fedezékeink a gránát- és shrapnelszilánkok ellen biztosítottak. Tüzérségi telitalálatok ellen azáltal véltük a nagyobb veszteségek kikerülését elérhetni, hogy a csapatokat lehető kis osztagokra tagoltuk, hat-nyolc embert helyezvén el a sok dolinában és az úgynevezett „karszti lyukakban” épült egyes fedezékekben. Az ellenséges tüzérségi tűz élénkülése folytán június 20-ától megakadnak az építkezési munkálatok és minden erőt arra fordítunk, hogy a nappal összelőtt és megrongált állásrészeket az éjszaka folyamán félig-meddig ismét helyreállítsuk. Június 23-án állásaink ostromszerű lövetése kezdődik, minek következtében akadályhálózatunk és fedezékeink napról-napra rosszabbodnak és a folytonos harckészültség, az éjjeli támadások és kimerülés folytán a szenvedett károkat kijavítani csak részben sikerül. Útépítésről, vagy útjavításról eleinte, mikor minden erő az első vonalban alkalmaztatott, szó sem lehetett és csak június 5-ike

után, amikor az első vonalban nappal nem dolgozhattak: fogtak hozzá egyes csapatrészek a hátrább fekvő területeken utak készítéséhez, ami tulajdonképpen abból állott, hogy a minden irányban keresztül-kasul vonuló kőfalakat és torlaszokat a kiszemelt út irányában eltávolították és a Karsztlyukakat, horpadásokat és dombokat kiegyengették. A talált utak kiszélesítették főképp arra való tekintettel, hogy egy esetleges visszavonuláskor a tüzérség gyors elvonulása lehetséges legyen. A telefonhálózat kiépítése is megtörtént, bár nagy nehézségek között, mert úgy az ellenség tüzérsége, mint a csaknem naponta megismétlődő égháború igen sok zavart okozott. Napirenden volt, hogy a villám a telefonhálózatba betűtött és egyes készülékek elégték.

Június 23-án a reggeli órákban az ellenség minden kaliberű tüzérséggel megkezdte a doberdói fennsík lövetését, hogy a bekövetkezendő gyalogsági támadásoknak utat nyisson. Ez a tüzérségi előkészítés óriási löszermennyiség felhasználásával csekély szünetekkel éjjel-nappal június 30-ig, tehát hét napon át tartott. Az előkészítő tüzérségi harc alatt több ízben és különféle helyeken gyalogsági támadás is megindul. Ilyenkor a tüzérségi tűz megelőzőleg erős felfokozás után hirtelen megszakadt és a tüzérségi tűzben észrevétlenül az állásainkig előre kúszott ellenséges gyalogság a bekövetkezett tűzszünetben hirtelenül előretörve, állásainkat megrohanta; azonban gyalogságunk és ütegeink irtó tüze elől minden egyes esetben fedettebb területre visszavonulni kényszerült, mire az olasz tüzérség újból akcióba lépett. Nem is hihető, hogy

az ellenséges gyalogságnak ez alkalmakkor komoly áttörési szándékai lettek volna, mert egész viselkedése inkább arra vallott, hogy támadásaival egyrészt csak meggyőződést akart szerezni arról, vajjon állásainkat megszállva tartjuk-e, másrészt színlelt előretöréseivel az állásaink sűrűbb megszállását célozta elérni, hogy a közvetlen rá következő tüzérségi tüzekben minél nagyobb veszteséget szenvedjünk. És kétségtelen, hogy az olaszok e taktikája mellett kényszerülve voltunk állásainkat, ha ritkább rajvonalban is, de állandóan megszállva tartani, sőt a meginduló támadások alkalmával a tartalék egy részét is bevonni. És ha ezáltal talán fokozottabb mérvű veszteséget szenvedtünk is, viszont igen nagy előnyére szolgált a védelemnek, hogy katonáink az olaszokat minden alkalommal visszafutni látták és ez bátorságukra és harci kedvükre lelkesítőleg hatott.

A komoly, általános támadás csak június 30-án kezdődött, amikor ellenségeink joggal remélhették, hogy a hét napig tartó és eleddig ismeretlen heveségű tüzérségi lövés után a védők úgy testileg, mint erkölcsileg megtörtek és az állás megérett a rohamra. És bár igaz, hogy érezhető veszteségeink voltak; mégis, ha halottaink és sebesülteink számát a rájuk kilőtt lőszer mennyiséggel viszonylatba hozzuk, eredményül azt látjuk, hogy veszteségeink aránylag csekélyek voltak. 200—300 tüzérségi lövésre átlag egy embervesztés jutott. Erkölcsileg csapataink semmiképen sem váltották be az olasz reménykedéseket. Az alosztályparancsnokok kivétel nélkül azt jelentik, hogy katonáink nagy harci kedvvel és lelkes bizakodással várják az ellenséget,

az állás tartható lesz. Az olasz tömegtámadások arcvonalunk egész kiterjedése ellen június 30-tól július 5-éig tartottak és ha sikerült is az ellenségnek állásainkba itt, vagy ott túlnyomó erővel behatolni, ép úgy sikerül a mi vitéz csapatainknak minden esetben és mindenütt az ellenséget az állásból ismét kivetni és a fennsíkról lekergetni. Az olasz tüzéség a tömegtámadások napjain sem hallgatott, hanem szünet nélkül munkában volt és a támadások alatt hátsó terepszakaszainkat vette nehéz lövedékeivel hatásos tűz alá.

Július 5-ike után megroppant az olasz erőlködés, a támadások napról-napra veszítenek heveseségükből, július 8-án teljesen ellanyhulnak, majd csend áll be, amely július 17-ig tartott. Csak a tüzésége dolgozott tovább július 18-ig, amikor a második isonzói csata kezdődött.

Az első isonzói csata lefolyását nyomon követve, naplószerűen a következő események tolnak elénk:

Június 23-án reggel 4 óra 30 perckor mintegy 12 nehéz és 20 könnyű ellenséges üteg megkezdte a doberdói csoport állásai ellen a tüzelést. A tűz hevesége óráról-óra fokozódik és éjjel sem szünetel. Ezzel külön megbízott tiszték megszámlálják az egyes szakaszokra kilőtt olasz gránátok számát és 400—500 lövést olvasnak össze egy-egy negyedóra alatt, amikor a tüzelés a legintenzívebb. Ezen a napon összesen 12—13.000 lövést adtak le az olaszok. A fennsík felett állandóan ellenséges repülőgépek keringenek, irányítják a tüzéséget és bombákat szórnak. A nap folyamán Redipugliánál kétszer, Vermeigliánónál és Selznél háromszor támad

a talián, de támadása saját tűzünkben vérbe fullad. Megfigyeljük, hogy az olaszok kisebb osztagokban előre gyülekeznek és minden jel arra mutat, hogy nagyobb támadás készül. Az est beálltakor a tartalékok egy része az első vonal megerősítésére előre jön, a többi rész pedig közel az első vonalhoz helyezkedik el. A reggeli szürkületben a tartalék ismét kivonatik és az első vonalban csak kevés erő marad vissza; míg este újból az egész védőcsapat «lőre sűrűsödik. A csoportparancsnokság mindössze egy zászlóalj tartalékerővel rendelkezik és ezért felsőbb helyről megerősítést kér annyival is inkább, mert a csoport előtt hat olasz gyalogezred jelenléte állapított meg. A kérelem folytán a csoport megerősítésére egy zászlóalj érkezik.

Az olasz tűzéréség pusztító tevékenységével szemben saját tűzéréségünk tehetetlenül áll. Kevés löveggel rendelkezik és különösen kevés messzehordó ágyúja van. Szigorú parancs a lőszerrel való takarékoskodást írja elő, azért tűzéréségünk csak kivételes esetben lő. A csoportparancsnokság a tűzéréség megerősítését kéri, mire egy üteg kiutaltatik. E napon, június 23-án 21 halott és 65 sebesült veszteségünk volt, amelyből legtöbb a Selz melletti védőszakaszra jutott, amelyet az ellenség a leghevesebben lőtt. Sagradónál előretolt századunkat 23-án reggel San Pietro felől megtámadják; a támadást visszaverjük és 57 halott és sebesült olasz marad a helyszínen, 1 tiszt és 4 ember fogságunkba kerül. Az olasz azonban nagyobb erősítést kap és a sagradói századot oldalba és hátba fogva, délután újból támad és minthogy ezzel egyidejűleg a sdraussinai századunk visszavonulni kénytelen

és így Sagrado most már jobbról is veszélyeztetve van, — Sagradót feladjuk és ott előretolt századunkat a főállásba vonjuk vissza. Ezzel — épen egy hónappal az olasz hadüzenet után — az utolsó, a fővédelmi vonal előtt előretolt részeket is visszavontuk. Fényes eredménynek tekinthető, hogy egyetlen egy század Sagrado helységeit egy teljes hónapon át túlnyomó ellenséges erővel szemben védeni tudta és a sagradói hídfőnek az ellenség által annyira óhajtott birtokba vételét megakadályozta. Sagrado védelme a soproni 76. gyalogezred történetében díszlapot képez.

Június 24-re virradó éjjel az olaszok Selz házaiban befészkelik magukat és az éj folyamán több támadást kísérelnek meg, amelyet a brünni 8-ik gyalogezred itt levő zászlóaljja vitézül visszaver.

Reggel újult erővel megindul az ellenséges tüzéség munkája és ezúttal is főleg a selzi szakaszt és a Monte Cosichon levő állásainkat veszi tűz alá. Fedezékeink egy része romokban hever, az akadály vonalban pedig 20—30 méteres hézagok ütődnek. Sokat szenvedett a redipugliai szakasz is. Az ellenség e napon mintegy 20.000 lövést adott le. Saját tüzéségünk kísérlete, hogy az ellenség tüzésését legalább részben enyhítse, — nem vezet eredményre és ezért gyalogságunk aránylag sokat szenved. Maga az olasz gyalogság délig teljesen tétlen, csak előregyülekezését figyeljük meg most is, mint az előző napokban. Az arcvonalunk előtt levő be nem látott, úgynevezett holtterületek hemzsegnek az olaszoktól. Délután körülbelül egy zászlóaljfőnyi olasz gyalogság Foglianóból előrenyomul, de tüzéségünk, valamint az olasz tüzéség tüze-

ben is — amely rossz irányzékállítással rövidre lőtt — nagy veszteséget szenved és rendetlen futásban visszavonul. Veszteségünk e napon 41 halott és 102 sebesült. Újból a selzi szakasz veszített legtöbbet: 19 halottja és 74 sebesültje volt. A csoportparancsnokság, minthogy az alosztályok az állás megtartása iránti aggodalomban hajlanak a sűrű megszállásra, ismételten kiadja a parancsot, hogy nappalra csak figyelők hagyassanak az állásban; a tartalékok pedig mélyen tagozódjanak. Igaz ugyan, hogy e rendszer mellett a támadáskor előre siető tartalékok a felvonulás közben veszteségeket szenvednek; ez a veszteség azonban csekélynek tekinthető azon veszteséggel szemben, amelyet az első vonalban a tűzérési tűzben egész nap kitartó és annak védtelenül kitett megszálló csapat szenvedett különösen erkölcsi tekintetben.

Egy esetleges visszavonulás eshetőségével számolva, hogy az ellenségnek mentől kevesebb ténnyerést engedjünk: még a doberdói fennsíkon egy hátrább levő vonalat kezdünk megerősíteni a Monte San Michèle és a Doberdótól délre eső Cerni Hrib magaslatokon és a két hegyet egy hevenyészve épített lövészárokkal kötjük össze. A megerősítési munkálatok június 24-én indulnak meg és éjjelenként a tartalékok által folytatódnak. Külön csapat van megbízva csupán azzal a feladattal, hogy szűk ség esetén az új védelmi vonal megszállását végrehajtsa. A 25-ére virradó éjszaka csendesebben telik el, az olasz tűzéréség csak szórványosan lő, minek következtében a fedezékekben okozott károkat helyre tudjuk állítani és különösen a drótakadályokon támadt réseket némileg eltüntetjük. Jár-

őreink olasz nyelven írt újságokat tűznek ki az ellenséges állások elé, amelyek Lemberg visszafoglalását tartalmazzák.

A doberdói csoport ereje több ízben változik. Új csapatok érkeznek, másokat viszont elvonnak. Június 23-án a doberdói csoport ereje: 5 zászlóalj, $\frac{1}{2}$ lovasszázad és 28 löveg.

Június 25-én kora reggel az olasz 17. gyalogezred egy zászlóalja egy bersaglieri századdal megerősítve megtámadja a Monte Cosichón levő állásainkat. Rohamuk közvetlenül drótakadályaink előtt tüzelésünkben megakad. Az arcvonalban megindult gyalogsági és tüzérségi tüzünkben, valamint a Sablicinél felállított ágyúink oldalozó tüzében a megriadt olaszok sem előre, sem hátra menni nem tudnak és hasra vágva magukat, az asztal nagyságú szikladarabok mellett keresnek védelmet, miközben sokan elpusztulnak. Egyesek kisebb csoportokba verődve visszafelé igyekeznek, üldöző puskatüzünkben azonban ezeknek csak a fele éri el La Roccat. Délután 2 órakor a zászlóalj megmaradt része, 1 őrnagy, 1 százados, 3 tiszt és 150 ember a megadás jelét mutatja, mire tüzelésünket beszüntetjük. Az olasz tüzérség tüze miatt azonban csak a sötétség beálltával tudjuk behozni őket.

Június 25-én nem olyan intenzív az ellenség tüzérségi tüze, mint az előző napokban. A lövések számát 8—10.000-re becsüljük. Ennek folytán veszteségünk is kisebb: 3 halott és 25 sebesült, vagyis háromszáz olasz tüzérségi lövésre nálunk 1 ember veszteség esik. A nappali gyér megszállás igen hasznosnak mutatkozik.

A délutáni órákban Polazzónál több olasz század előretörése meghiúsul. Éjjel az ellenség állandó, bár mérsékelt tüzérségi tüze helyreállítási munkálatainkat akadályozza.

A június 25-iki aránylag csendes napot, június 26-án az ellenséges ütegek teljesen szabadjárá engedett irtó tüzelése követte. Amit az ellenség az előző napon lőszerben megtakarított, azt most egyszerre zúdította állásainkra. A legnehezebb kaliberű ágyúk csak úgy öntik magukból félelmetes lövedékeiket. Reggeltől este 6 óráig szünet nélkül dörögnek az ágyúk s fedezékeink és akadályvonalunk nagy károkat szenvednek. Jelentés érkezik, hogy redipugliai szakaszunk előtt az ellenség gyülekezése észlelhető és Foglianót, Polazzót és Eedipugliát az olaszok erősen megszállották. A délutáni órákban Polazzónál levő állásaink ellen két ízben indulnak rohamra; mind a kétszer tüzérségi és gyalogsági tüzünk egész sorokat vág a támadó oszlopokban és az olaszok 200 halott hátrahagyásával eredeti állásaikba vonulnak vissza. Mindez azonban nem tévesztette meg a csoportparancsnokságot és csak egy nagyobb támadás bevezetőjének tekinti ezen harcokat.

A hátsó védelmi állás megerősítése serényen folyik és az első vonalban a tüzérség által okozott károk kijavítása is nagyjából megtörténik. A végleg kimerült és pihenésre szoruló csapatok a rendelkezésre álló erőviszonyokhoz képest felváltatnak.

A védővonal előtt elszórtan álló házcsoportokat, amelyeket az olaszok sűrűn megszállottak, nehéz tüzérségünk ismételtén és rajtaütésszerűen tűz alá veszi, a messze elhallatszó kiabálás és jaj-

őreink olasz nyelven írt újságokat tűznek ki az ellenséges állások elé, amelyek Lemberg visszafoglalását tartalmazzák.

A doberdói csoport ereje több ízben változik. Új csapatok érkeznek, másokat viszont elvonnak. Június 23-án a doberdói csoport ereje: 5 zászlóalj, $\frac{1}{2}$ lovasszázad és 28 löveg.

Június 25-én kora reggel az olasz 17. gyalogezred egy zászlóalja egy bersaglieri századdal megerősítve megtámadja a Monte Cosichón levő állásainkat. Bohamuk közvetlenül drótakadályaink előtt tüzelésünkben megakad. Az arcvonaltól megindult gyalogsági és tüzérségi tüzelésünkben, valamint a Sablicinél felállított ágyúink oldalozó tüzeiben a megriadt olaszok sem előre, sem hátra menni nem tudnak és hasra vágva magukat, az asztal nagyságú szikladarabok mellett keresnek védelmet, miközben sokan elpusztulnak. Egyesek kisebb csoportokba verődve visszafelé igyekeznek, üldöző puskatüzelésünkben azonban ezeknek csak a fele éri el La Boecát. Délután 2 órakor a zászlóalj megmaradt része, 1 őrnagy, 1 százados, 3 tiszt és 150 ember a megadás jelét mutatja, mire tüzelésünket beszüntetjük. Az olasz tüzérség tüze miatt azonban csak a sötétség beálltával tudjuk behozni őket.

Június 25-én nem olyan intenzív az ellenség tüzérségi tüze, mint az előző napokban. A lövések számát 8—10.000-re becsüljük. Ennek folytán veszteségünk is kisebb: 3 halott és 25 sebesült, vagyis háromszáz olasz tüzérségi lövésre nálunk 1 ember veszteség esik. A nappali gyér megszállás igen hasznosnak mutatkozik.

A délutáni órákban Polazzónál több olasz század előretörése megghiúsul. Éjjel az ellenség állandó, bár mérsékelt tüzérségi tüze helyreállítási munkálatainkat akadályozza.

A június 25-iki aránylag csendes napot, június 26-án az ellenséges ütegek teljesen szabadjára engedett irtó tüzelése követte. Amit az ellenség az előző napon lőszerben megtakarított, azt most egyszerre zúdította állásainkra. A legnehezebb kaliberű ágyúk csak úgy öntik magukból félelmetes lövedékeiket. Reggeltől este 6 óráig szünet nélkül dörögnek az ágyúk s fedezékeink és akadályvonalunk nagy károkat szenvednek. Jelentés érkezik, hogy redipugliai szakaszunk előtt az ellenség gyülekezése észlelhető és Foglianót, Polazzót és Redipugliát az olaszok erősen megszállották. A délutáni órákban Polazzónál levő állásaink ellen két ízben indulnak rohamra; mind a kétszer tüzérségi és gyalogsági tüzünk egész sorokat vág a támadó oszlopokban és az olaszok 200 halott hátrahagyásával eredeti állásaikba vonulnak vissza. Mindez azonban nem tévesztette meg a csoportparancsnokságot és csak egy nagyobb támadás bevezetőjének tekinti ezen harcokat.

A hátsó védelmi állás megerősítése serényen folyik és az első vonalban a tüzérség által okozott károk kijavítása is nagyjából megtörténik. A végleg kimerült és pihenésre szoruló csapatok a rendelkezésre álló erőviszonyokhoz képest felváltatnak.

A védővonal előtt elszórtan álló házcsoportokat, amelyeket az olaszok sűrűn megszállottak, nehéz tüzérségünk ismételtén és rajtaütésszerűen tűz alá veszi, a messze elhallatszó kiabálás és jaj-

gatás sikerült találatok mellett tanúskodik. A 27-ére virradó éjjel ismét viszonylagosan csendesebben telik el. Úgy látszik, az olasz még sem képes annyi municiót előreszállítani, hogy állandóan pergőtűszerűen lövethesse állásainkat, bár az eddig még mindig visszautasított előretöréseiből láthatta, hogy ellenállásunk még nem gyengült meg. Ezen az éjen a helyreállítási munkálatok eredménnyel jártak, főképen drótkadályainkat a műszaki csapatok kijávíthatták. Reggelre ismét elegendő mennyiségű löszerral rendelkezett ellenségünk, mert az 5 órakor megkezdett tüzet óráról-órára növeli; a déli órákban pedig rendkívüli hevességűre fokozza fel. Különösen a selzi és a redipugliai szakaszokat keresi fel a legnagyobb kaliberű lövedékek zuhatagával, míg a vízáradástól védett középső szakasz csak keveset szenved. Tüzérségünk — bár szintén kapott megerősítést — eredményt elérni nem tud. 30 és feles mozsarak is érkeztek a csoporthoz, amelyek a tüzelést azonnal megkezdették, de a síkság tavaszi flórájában teljesen beláthatatlan terepen a kitűnően beépített és jól leplezett ellenséges ütegek feltalálása rendkívül nehéz volt és a megfigyelésük sem lehetett annyira teljes, hogy hatásosan ártani tudtunk volna nekik.

Redipugliánál a nap folyamán az ellenség ismételt előretörésekkel próbálkozik, de eredmény nélkül. Mint már több ízben, most is megfigyeljük, hogy az olasz tüzérség Redipugliánál és Fogliano körül a saját gyalogságát is lövi, ami az olasz csapatokban nagy lármát és idegességet vált ki. A Vermigliano falut megszállott ellenség a község házaiból, lőrésökké átalakított ablakokból és egyéb ré-

sekből állandóan puskatűzzel ostromolja állásainkat, sőt kisebb lövegeket is felállít. A redipugliai erdőcske, amelyen állásaink keresztül húzódtak, tüzet fog és meggyulladnak fedezékeink faalkatrészei is. Az égő erdővel mintegy 100 méter kiterjedésben állásaink is elpusztulnak, úgy hogy kiürítésük szükséges. Derék csapataink minden nehezség és az ellenséges tüzéségi és gyalogsági tűz dacára, erőt vesznek a pusztító elemen, sőt az éj folyamán a rombadólt állásokat is úgy, ahogy felépítik.

Tűzéségünk, ha az ellenséges ütegek irtó tüzét ellensúlyozni nem képes is, annál szebb eredményt ér el az ellenséges gyalogsággal szemben. Minden mutakozó célra azonnal lő és különösen a támadások visszaverésében van igen nagy segítségére a védőcsapatoknak. Az ellenségtől megszállott épületek tüzéségünk tevékenysége folytán egymásután omolnak össze és a kimenekülő olaszokat puskatüzünk elsöpöri. Súlyosan érezhető azonban tüzéségünknel a tarackok és mozsarak csekély száma, miért is a közvetlenül a védővonalunk előtti holtterületeken gyülekező ellenségnek nem tudunk jelentősen ártani. Polazzo, Eedipuglia, Vermegliano, Selz és Monfalcone vidéke, valamint a La Rocca magaslat déli lejtője zsúfolásig telve ellenséges gyalogsággal; de mindössze 4 drb. 15 cm.-es tarackunkkal nem sokra megyünk velük szembe. Ehhez járult még, hogy a rendelkezésünkre álló pár tarack, kilőtt csöveinek megbízhatatlansága miatt a frontunk előtt 50—100 lépésnyire tartózkodó olasz gyalogságra nem lőhetett anélkül, hogy ugyanakkor saját csapatot is ne veszélyeztetett

volna. Az északi hadszíntéren folyó nagy harcokra tekintettel pedig, új ütegek érkezése ekkor még nem volt remélhető.

Az 5 drb. 12 cm.-es messzehordó ágyúnk közül csak kettő volt használható, mert a többi három részint a túlerőltetett tüzelés, részint az ellenséges tüzéség találatai folytán megrongálódott. Ezenkívül még csak 15 tábori ágyúval rendelkezett tüzéségünk.

Ezzel szemben a kisebb ütegeket, amelyeknek száma jóval felülhaladta a százat, nem számítva, az ellenségnek 16 nehéz tüzerütege meredt állásaink felé és ontotta halálhozó lövedékeit. Betetőzte tüzéségünk mostoha sorsát a nagymértékű lőszerhiány, valamint az a körülmény, hogy vett értesítés szerint a lőszerutánpótlás nagyon bizonytalan. Ilyen körülmények között nem maradt más hátra, minthogy tüzéségünk általában hallgatásra kárhoztattassék. Annál hangosabb volt ellenségünk, aki június 23-tól 26-ig mintegy 50.000 lövést küldött állásainkra harmadrészben nehéz és legnehezebb kaliberű ágyúkból. Veszteségünk e négy nap alatt 71 halott és 216 sebesült majdnem kivétel nélkül a tüzéségi lövedékektől. Az ellenség óriási erő kifejtésével szemben aránylag nem nagy veszteség, de még kisebbre redukálódott volna, ha saját tüzéségünk csak némileg is megtorlással él.

A 11.000 lépés hosszú védővonalunkra 4400 csatár esett, de ebből napközben csak 6—700 tartózkodott az első vonalban, míg a többi körülbelül 2 kilométer kiterjedésű zónában úgy szélességben, mint mélységben kis csoportokra tagoltan és csak kisebb gránát- és srapnel-szilánk ellen oltalmazó

fedezékekben volt elhelyezve. Repülői segítségével csapataink elhelyezkedését az olaszok is csakhamar megtudták és az első vonal mögötti terepünket 2—3 kilométer kiterjedésben nehéz lövedékekkel árasztották el. A csapatoknak még nagyobb mélységben leendő tagozódása azonban lehetetlen volt, mert könnyen az állás elvesztésére vezethetett volna. Az olasz repülőgépek fékentartására a csoport részére e napokban egy repülőgép-elhárító ágyú érkezik és egy órával az állásba jövele után egy olasz repülőgépet máris eltalál, amely La Roccánál földre zuhan. Innen kezdve az ellenséges repülők már nagyobb óvatosságot tanúsítanak. A folytonos tűzérési tűzben megsemmisült drótkadályok pótlására a hátsó terepen nagymennyiségű spanyol-bak készül és a sötétség leple alatt előre vitetik, míg a megrongálódott lövészárkok helyreállítása már napok óta késik, mert a teljesen sohasem szünetelő tűzérési lövés a munkálatoikat nagyon zavarja.

A bár nem nagy, de nap-nap után megismétlődő veszteségek alkalmasaknak látszottak csapataink erkölcsi állapotának megrendítésére annyival is inkább, minthogy a több mint egy hónap óta állásban levő csapatainkon a kimerülés jelei mutatkoztak. A csoportparancsnokság ezért nehéz tűzérés, valamint nagyobb lőszer mennyiség sürgős kiutalását kérte; egyúttal javaslatot tett nehéz aknavetőknél rendelkezésre bocsátása és a csapatok felváltásának eszközölhetése végett új erők igénylése iránt is.

Az olaszok június 24-én Sagrado birtokába jutva mindenekelőtt azon fáradoztak, hogy a mes-

terségezen előidézett árterületünkbe a további víz beözönlését megakadályozzák. Ez Cadorna jelentéséből kivethetőleg sikerült is. „Az alsó Isonzó folyásában” — írja büszkén június 26-iki jelentésében — „az árvíz megsemmisítendő, a monfalconei csatorna elzárását rendeltük el, amely munkálatot egy műszaki osztagunk az ellenség tüzelése közben június 25-ről 26-ára virradó éjjel nagy bátorsággal végre is hajtotta.” Június 27-én már érezhető a víz apadása.

E napon 10 halottat és 37 sebesültet veszítünk, amelyből a legnagyobb rész a redipugliai szakaszra esett.

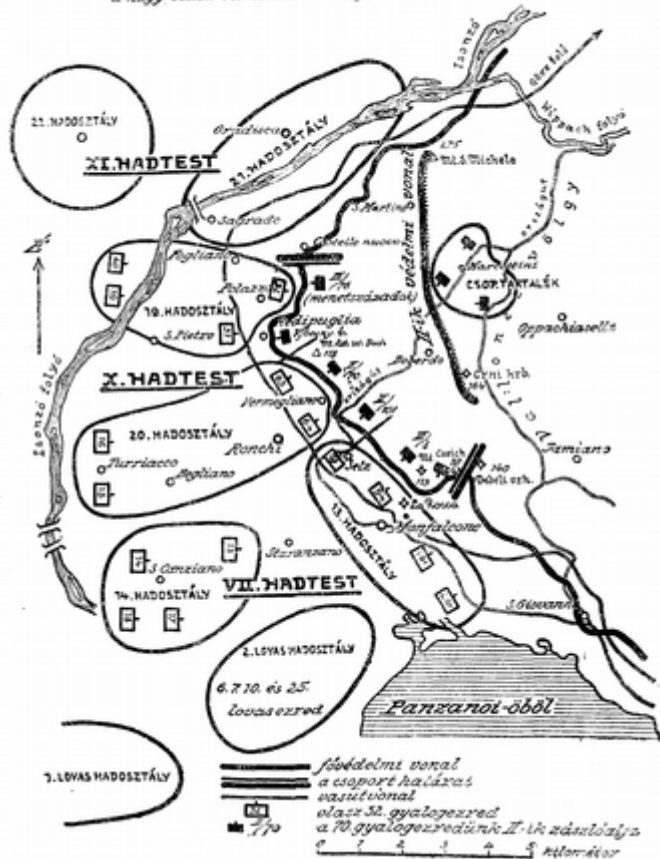
Az éj folyamán az ellenségnek Vermeigliánál megkísérelt előretörése tüzelésünkben véres veszteségek között meghiúsul. 28-án az ellenséges tüzéség takarékosabban bánik a lőszerrel, nagyobb tüzszüneteket tart különösen a rekkentő forró déli órákban. Éjjel 11 órakor Redipugliánál egy kisebb előretörést visszaverünk. Saját veszteség e napon 6 halott és 12 sebesült.

Június 29-én reggel 5 órakor az olasz tüzéség ismét és hihetetlen erős felkészültséggel munkába lép és szakadatlanul egész nap tüzel. Különösen a redipugliai szakasz a lövés célpontja és a legnehezebb kaliberű gránátok és óriási hatású 21 cm-es bombák egész özöne hullik állásainkra. Védőszakaszunk egész kiterjedésében tűzbe, füstbe borul. A nagy támadások előestéjén állunk.

A doberdói csoport helyzetét és tagozódását június 29-én este a 3. sz. vázlatunk szemlélteti:

3. sz. vázlat.

A csoport helyzete 1915. évi június 20-án este
a nagy éjjeli támadások megindulása előtt

A csoport arcvonala három szakaszra, a redipugliai, vermeiglianói és a selzi szakaszokra volt felosztva.

A redipugliai szakaszt a soproni 76-ik gyalogezred három menetszázada és a 4. bosnyák ezred egy zászlóalja védte, a vermeiglianói szakasznál a péterváradai 70-ik és a békéscsabai 101-ik gyalogezred egy-egy zászlóalja állott, a selzi szakaszba pedig a brünni 8-ik és a theresienstadi 42-ik gyalogezrednek ugyancsak egy-egy zászlóalja került. Marcottini falnál a csoportparancsnokság fő tartalékereje, a 48. menetezred két zászlóalja és a Valloné-völgyben egy népfelkelő zászlóalj volt elhelyezve. Az összes harcállomány 8200 ember, 18 géppuska, 34 lovas. A beosztott tüzérség ereje 5 darab 12 cm.-es löveg, 8 darab 15 cm.-es tarack és 2 darab 24 cm.-es mozsár és 25 tábori ágyú, míg a gyalogsági támadások közvetlen elhárítására minden alszakaszban néhány régi ágyú állott a védőcsapatok rendelkezésére.

A vázlat a velünk szemben álló olasz erőket is feltünteti.

A csoportparancsnokság a következő bátorító, de határozott hangú parancsot adja ki a nagy feladat előtt álló védőknek: „Állásainkat feltétlenül tartani fogjuk. Minden támadást vissza fogunk utasítani. És ha ennek dacára talán mégis sikerülne az ellenségnek itt, vagy ott az állásba betörnie: mindenki köteles a betörési helyekkel szomszédos állásrészekben az ellenséget oldalozó tűzbe fogva kitartani mindaddig, amíg a tartalékok felérkeznek és az ellenséget kivetik az állásokból. Semmi

szín alatt egy lépést hátrálni nem szabad!” Ez a parancs minden egyes védővel közöltetett. Felsőbb helyről értesítés érkezik, hogy a csoportparancsnokság részére a sikeres védelem elősegítésére két darab 24 cm.-es mozsár, két tábori ágyúsüteg és egy 15 cm.-es taracküteg kiutaltatott és már útban vannak. Ezenkívül egy nehéz 28 cm.-es aknavető-osztag is érkezik öt nehéz aknavető-géppel, amelyek közül három Redipugliánál, kettő pedig Selznéi másnap tüzelésbe fog.

Délután 4 és 5 óra között pergőtűzzé fokozódik az egész napon át szakadatlanul tartó ellenséges tüzérségi tüzelés. Árkaink romokban hevernek, drótakadályaink több helyen teljesen eltűntek, csapataink nagy veszteséget szenvednek. Egy egész géppuska-osztagunk telitalálat folytán teljesen megsemmisül. Az olaszok a takaró növényzet felhasználásával egész napon át kis csoportokban és egyenkint állásaink elé gyülekeznek. Tüzérségünk nem lő, mert kevés muníciókészletét az eljövendő nagy támadásokra tartogatja, minthogy lőszerpótlásra 4—5 napon belül nem számíthat. Nehéz aknavetőink azonban igen szép eredménnyel dolgoznak. Ámde két aknavetőcső már az első éjjel megreped, mire a megmaradt három csövet Redipugliánál visszük állásba, ahol az ellenség a legnagyobb tömegekben gyülekezik. A tartalékerőket különösen a jobbszárny megerősítésére 29-én este előre rendeljük, de a középen és a balszárnyon is előre toljuk a tartalékot. Éjjel 11 órakor több olasz zászlóalj erősségű heves támadás indul meg redipugliai szakaszunk ellen. Az ellenség drótakadályainkig nyomul előre; ott azonban gyalogságunk és a raj-

vonalban levő ágyúink tűzében támadásuk össze-roppan.

Az olasz tüzérség 30-ára virradó egész éjjelen át szakadatlanul lő és nemcsak első vonalunkat, hanem Doberdó községet, valamint az összekötő és közlekedési utakat is hatásos tűz alatt tartja biztos jelét adva annak, hogy a nagy támadás másnapra várható. Másnap a tüzelés az egész frontra kiterjedően folyton fokozódik, a déli órákban pedig eddig még nem tapasztalt hevességet ér el. Mindenféle kaliberű lövedékek záporosóként hullanak állásainkra, melyeket teljesen beborít a tűz és füst. Ami még épen megmaradt a fedezékekből, az most mind tönkre megy, az akadályok pedig sok helyütt nyomtalanul eltűnnek. Tüzérségünk, ha elegendő löszere volna is, nem tudna löni, mert tüzérségi megfigyelőink annyira tűz alatt állanak, hogy minden megfigyelés lehetetlen; a telefonvezetékek pedig elszakadtak a folytonos tűzben. Alig lehet az összeköttetést csak valamennyire is fenntartani. Tüzérségünk elismerésére már itt meg kell jegyeznünk, hogy ha a sok kedvezőtlen körülmény miatt az ellenséges tüzérséggel szemben boldogulni nem tudott is, az olasz gyalogsági támadásoknál annál kiválóbban érvényesült. Ha az olasz útegek a mi gyalogságunk ellen csak megközelítőleg olyan hatást tudtak volna elérni, mint a mi tüzérségünk az olasz gyalogság ellen: akkor a védősereg egy embere sem maradt volna már életben. Az olaszok a lövedékeik végtelen mennyisége és nagy átméretével hatottak, míg a mi tüzérségünk mindig a kellő pillanatban meginduló és igen pontosan irányított lövéseivel ért el kitűnő eredményeket.

Az irtózatos pergőtűzben az olasz gyalogság mind közelebb férkőzik állásainkhoz. Az első nagy támadás a selzi szakasz ellen június 30-án hajnalban indul meg, de gyalogságunk erőteljes puska-sortűzében hamar megakad. Hasonló sorsra jut a délelőtti folyamán még kétízben megkísérelt kisebb olasz előretörés is. A vermeglianói szakasz parancsnoka már reggel 5 órakor jelenti, hogy nagy támadás készül szakasza ellen. Délelőtt 9 órakor a selzi út mindkét oldalán tényleg megindul a támadás igen nagy erővel. Délelőtt 10 órakor az a hióbhír terjed el, hogy a vermeglianói arcvonalat az olaszok áttörték és csapataink visszavonulóban vannak. Az azonnal megejtett vizsgálat kideríti, hogy arcvonalunk Vermeglianónál a tűrhetetlen tüzérségi tűz miatt egy kissé tényleg hátrább vonult, áttörésről azonban szó sincs. A redipugliai szakasz parancsnokától az a jelentés érkezik, hogy összes fedezéke romokban hever, a romok sok emberét maguk alá temették, a jobbszárnya megingott és az ellenség igen nagy erővel megtámadta. A csoportparancsnokságot nem tévesztik meg a többi szakaszok ellen intézett támadások, mert meg van róla győződve, hogy az ellenség Redipugliánál tervezi a fő lökést végrehajtani és ezért még a reggeli órákban erősítést küldött ezen szakasznak, tüzérségünk pedig ezen legérzékenyebb szakaszunk segítségére folyton résen áll.

Délután 1 órakor a redipugliai szakasztól újabb jelentés érkezik, hogy az olasz támadások visszaverésére az utolsó ember is bevettetvén, tartalékkal többé nem rendelkezik és sürgős segítséget kér. A csoportparancsnokság a fő tartalék egy

zászlóalját azonnal a jobbszárny felé útba indítja azon szigorú paranccsal, hogy az akkorára esetleg már betört ellenséget minden további parancs bevárása nélkül támadja meg.

A szakadatlanul tartó pergőtűz minden képzeletet felülmúló borzalmi csak hatványozódnak a délben meginduló rettenetes zivatarban, amelyet csupán a Karszton tapasztalható rendkívüli méretű és sűrű villámlásokkal terhes égiháború követ. Mintha ég és föld, ember és természet együtt szövetezett volna megsemmisítésünkre. Az állások vérbe, füstbe temetve irtózatossá recsegések és ropogások között összeomlanak. Bennük és felettük egész patakokban ömlik a lezuhogó esővíz. Villám, villám után csap le nagy robajjal és az ágyúk fül-siketítő zajában nem különböztethető meg, melyik az ágyú, melyik a villám és melyik a menny dörge. Minden összeköttetés megszűnt. A csoportparancsnokság teljesen tájékozatlan a helyzet felől. A füsttől és vihartól nem lehet semmit sem látni. Az összes telefonvezeték elszakította a gránát, de ahol még épen maradtak, ott sem használhatók a telefon-szekrények, mert a folytonos villámcsapások miatt kapcsolni nem lehet. Borzasztó nap és borzasztó bizonytalanság! összeköttetés nincs, hírek nem érkeznek, parancsok nem továbbíthatók, a járőrök és küldöncök nem jutnak el rendeltetési helyükre. Az egész vonalon végig, különösen az északi szárnyon, folytonos puskatűz vehető ki; támadás van mindenfelé, de hol, merre a legerősebb az ellenség és hol legsürgősebb a segítség?

A csoportparancsnokság a rettenetes bizonyta-

lanságban még egy zászlóalj tartalékot indít a jobbszárny felé, ahol a legjobban fenyegethet az áttörés veszélye. A sietve útnak induló zászlóalj parancsnoka szigorú írásbeli parancsot visz a harcban álló csapatok parancsnokaihoz, hogy vonalukat az utolsó emberig tartani kell. A parancs óva int attól, hogy addig, amíg nem okvetlenül szükséges, ne vigyenek túlsok embert az első vonalba. Nem az a fő, hogy az ellenséget már a drótkadályoknál tartsuk vissza, hanem inkább arra kell törekedni, hogy mindig maradjon tartalékerő kéznél, amellyel az esetleg betörő ellenség az állásokból ismét kivethető legyen.

Délután $\frac{1}{2}$ 3 órakor egy a jobbszárnyon levő üteg parancsnoka kezelő legénységével együtt a csoportparancsnoksághoz érkezik azzal a jelentéssel, hogy az ágyúk elhagyására voltak kénytelenek, mert gyalogságunk visszavonulóban van és az állás amúgy sem tartható. A csoportparancsnokság valamennyit erélyesen visszarendeli azzal a szigorú paranccsal, hogy csak a gyalogsággal együtt vonulhatnak vissza és szükség esetén harcoljanak ők is.

Délután 3 órakor érkezik az első hír a redipugliai szakaszcsoportról, hogy ott az olaszok igen erős tömegekkel támadtak, de a támadás visszaveretett és az állás birtokunkban van. Egy órára rá a vermeglianói szakaszcsoportról is jelentés érkezik, de ez már lesújtó híreket tartalmaz: a 37 órán át szakadatlanul tartó tüzérségi tűz következtében az összes akadályok és fedezékek elpusztultak, az állások romokban hevernek, az ellenség betört és csapataink a második védelmi vonalba húzódtak vissza, bár a Monte dei sei Busi még a birtokunkban van.

A jobbszárnyról újból igen erős puskatüz hallatszik és a harci zajból arra lehet következtetni, hogy csapataink ott is visszavonulóban vannak. A helyzet igen kritikus. A harc vonal jobbszárnya és közepe hátrább húzódott, csak a selzi alszakasról tudja a csoportparancsnokság, hogy az még tartja állásait és hogy a Monte Cosich még sértetlenül a mienk. Hogy Castellonuovónál mi történt, senki sem tudja, onnan hírek nem érkeztek meg. Ilyen körülmények között csak a legenergikusabb ellentámadással és az utolsó ember latbavetésével remélhető valami eredmény elérése. Ennek megfelelően mennek ki a parancsok. A vermeiglianói szakasz parancsnoka utasíttatik, hogy tartalékjainak bevonásával minden emberét vesse harcba és az elvesztett állásokat foglalja vissza. A selzi alszakasz parancsnoka minden nélkülözhető erejével az út mentén betört ellenséget támadja oldalba. Az északi szárnyon levő tartalék ugyancsak parancsot kap, hogy csapataink egy részével az út mellett előnyomuló ellenséget a Monte dei sei Busin át fogja oldalba. Egy még tartalékban álló menetzászlóalj a jobbszárny segítségére küldetik és az ott levő összes erők is ellentámadásra utasíttatnak. Még egy utolsó gyenge népfelkelőzászlóalj marad a csoporttartalékból, ez nem rendeltetik előre, hanem a már félig-meddig kiépített második védelmi vonal megszállására kap parancsot.

Az egyes alszakaszokban ez idő alatt a következő események játszódtak le:

Redipugliánál az első vonalban levő századok egyes részei a déli órákban az elviselhetetlen tüzérségi tűz miatt az állásokat kiüríteni voltak kénye-

lenek. Az alszakasz parancsnoka a visszavonult részeket tartalékok által megerősítve újból előrevezeti, mert minden pillanatban várható az olasz gyalogság támadása, ami nemsokára rá be is következik. A nagy erővel végrehajtott támadás több századunk arcvonalát keresztültöri és az előnyomulás feltartóztatására a tartalék minden embere harcba vettetik. Ekkor érkezik meg a csapatparancsnokság által a helyzet bizonytalansága miatt még a délelőtt folyamán a jobbszárny megerősítésére előreküldött menetzászlóalj, amelynek él százada azonnal harcba lép és vonalunkat előresodorja, a rettenetes ágyútűzben azonban a még nem harcedzett fiatal legénység meginog és rendetlenül visszahúzódik. Az alszakaszparancsnok erélyes fellépése a csapatokat visszafordulásra készíti és a csoport-tartalék még meglévő részeinek bevetésével, bár igen nagy veszteség elszívásával, állásainkat délután 6 órakor visszafoglalja és az olaszokat mindenütt kiveti.

Vermeigliánónál a megparancsolt ellentámadás a selzi csoport segítségével sikerrel jár és az ember-ember elleni küzdelemben, ahol katonáink a szuronyharcban feltétlenül fölényben vannak, az olaszok nagy veszteséget szenvednek és az állás elhagyására kényszerülnek. Csak kevés jut fogásba belőlük, mindössze egy tiszt és 18 ember az olasz 13-ik gyalogezredből, mert nagy részük a szuronyharcban lemészároltatott. A foglyoktól tudjuk meg, hogy ezen a szakaszon az olaszok egy egész ezreddel támadtak és nagy véres veszteségük volt.

A selzi szakaszt az ellenség délután 1 és 2 óra között támadta meg és kétízben is megújította ro-

hamait, de eredményt itt sem ért el, minden támadást az olaszok nagy vesztesége mellett visszavertünk és a Monte Cosich oldala olasz halottak százaival beborítottan birtokunkban maradt. Becslés szerint 1000 olasz tette itt le örökre a fegyvert.

Az olasz tömegtámadások első napja fényes eredménnyel végződött: az ellenség az egész vonalon igen nagy veszteséggel visszaüzetett és az összes állásaink birtokunkban maradtak.

A viszonyok a csoport védőszakaszában azonban nem megnyugtatók. Az összes kötelékek szanaszét vegyülve. A 48. menetezred bevetése folytán sok menetalakulatbeli, tehát egészen fiatal katona az első vonalban. Ezekről tapasztalatlanságuk és fiatalságuk miatt nem sok várható, pedig még nagy harcok következnek; felváltásuk sem eszközölhető, mert erre csapat nem áll rendelkezésre. Fedezékeinknek és lövészárkainknak úgyszólván még a nyoma is alig található fel a pozdorjává összelőtt terepen, helyreállításukra most még gondolni sem lehetett. És mégis akárhogyan, de rendet kellett teremteni az első vonalban, hogy nyugodtan tekinthessünk a következő napok harcai elé. A felváltás kérdése, minthogy új csapat erre felhasználható nem volt, úgy oldatott meg, hogy azok a zászlóaljok és századok kerültek az első vonalba, akik eddig aránylag kevesebbet szenvedtek, míg a nagy megpróbáltatásokon keresztülment és sok veszteséget kiállott zászlóaljok tartalékba jutottak. A felváltással és átcsoportosítással egyidejűleg a kötelékek is rendezettek.

Veszteségünk június 30-án amennyire megállapítható volt: 123 halott és 514 sebesült. Száznegy

emberünkről nem tudtuk, hogy mi történt velük, de minden valószínűség szerint ezek nagyobb része szintén a halottak számát szaporította.

Csapataink a június 30-iki harcokban kivétel nélkül derekasan és páratlan vitézséggel harcoltak. Ez a nap a doberdói fennsík védelmében örökké dicsőséges és emlékezetes marad. Rendkívül nehéz harcviszonyok között eddig még ismeretlen heveségű tüzérségi tűzben és ötheti folytonos állásban tartózkodás dacára, amikor a pihenés rövidre szabott óráit tönkrelőtt fedezékek és akadályok helyreállítására kellett feláldozni; csekély létszámú csapataink két olasz hadosztály meg-megújuló és elkeseredett dühvel vívott támadásait verték vissza. Legalább is két olasz hadosztály volt az állásainkat ostromló ellenség ereje. A foglyok vallomása szerint Monfalconeban az 1. és 2. számú gránátosezred és az ahhoz csatlakozott 93. és 94. számú gyalogezredek, Vermeiglianó és Ronchinál a 63. és 64. számú olasz gyalogezredek állottak.

Tüzérségünk, bár szintén nagy veszteségeket szenvedett, sőt telitalálatok következtében több ágyúját is elvesztette, kiválóan közreműködött az olasz gyalogság leverésében és kitűnően irányzott lövedékeivel egész rendeket vágott a rohamozó ellenség soraiban.

Az előljáró parancsnokok örömmel és büszkeséggel üdvözlik a hősi védőket. Elismerő és dicsérő táviratok érkeznek Frigyes főhercegtől, a hadsereg főparancsnokától, Jenő főhercegtől, a délnyugati front parancsnokától és Boroevics hadseregparancsnoktól.

A nagy támadást követő éjszaka meglehetősen nyugodtan telt el. Az olasz úgy látszott minden erejét kiadta és az éjszakát ő is az új harcokra való előkészületekre használta fel. A június 30-iki harcok után általában a régi vonalába húzódott vissza, csupán a Monte dei sei Busi lábánál fészkelte be magát, ahová eddig nem tudott előbbre jönni. A mesterségesen előidézett árvíz most már legnagyobb részben elapadt, a helyén nagy sár maradt vissza, de a forró nyári napokban gyorsan száradván, már járható volt.

Az elrendelt felváltások az éj folyamán általában végrehajtottak; csupán az északi szárnyon, ahol a rövid éjszaka erre időt nem engedett, maradtak egyes felváltandó századok továbbra is az első vonalban. A világosság beálltával természetesen minden mozgást beszüntetni voltunk kénytelenek.

Július 1-én az olasz tüzérség reggel 6 órakor szólaltatja meg ágyúit és újból Redipuglia és a selz—doberdói út környékét veszi tűz alá. A délelőtti órákban pergőtűzszerűvé fokozódik az ellenséges ágyúk munkája és egyidejűleg a panzanói öbölből 4 olasz hadihajó ágyúja is ontja nehéz lövedékeit a védővonal balszárnyára.

A délelőtti órákban támadást jelentenek; Castellonuovónál történt egy kísérletezés a 76. gyalogezred zászlóalja ellen, azonban a támadást a zászlóalj visszautasítja. Szakadatlan pergőtűszerű lövetés után délután 2 és 3 óra között Polazzónál újra támadnak az olaszok, most már nagyobb erővel és sikerül is nekik a teljesen összelőtt első

vonalakba benyomulni. A tartalékok azonnal ellentámadásba mennek át és délután 5 órára véres kézitusája után kitisztítják az árkokat az ellenségtől. Elkéseredett dühvel fog most munkába az olasz tüzéség és a nehéz gránátok végtelen tömegét zúdítja alá az újonnan visszafoglalt állásrészekre. Kétórai lövetés után este 7 órakor még erősebb olasz gyalogság, körülbelül két ezred indul ismét támadásra. Ezt a támadást azonban vitéz csapataink felfogják és még csirájában meg-
hiúsítják.

Az újabb harcok csapatainkat teljesen kimerítették. Az elhasznált csoport-tartalék pótlására és a 48. menetezred felváltására a 18. menetezred 3 zászlóalja utaltatik ki. Az északi szárnyon levő csapatok felváltása a következő éj folyamán veszi kezdetét, hogy a hosszas harcok folytán teljesen kimerült védők legalább tartalékviszonyba helyezhetők legyenek. Újból a leghatározottabban elrendeltetik, hogy a következő nap reggelén arcvonalkunk csak igen gyéren szállassék meg, mert az ellenség eddig követett harcmódora szerint nagyobb tüzéségi előkészítés nélkül támadásra nem indul.

A menetezredek alkalmazásánál igen sok nehézség merült fel. Nem számíthattunk úgy rájuk, mint az állandó kötelékekre, mert csak ideiglenesen alakítottak meg különféle menetzászlóaljakból. A menetezredben a monarchia majdnem minden nyelvén beszéltek és tíz más és más gyalogezred menetszázadaiból állott. Ezred- és zászlóaljparancsnokságok, törzsek nem léteztek. Az ezredparancsnokságot a három zászlóalj egyesített századainak legidősebb parancsnoka, egy százados

vezette, a zászlóaljparancsnokságot pedig a zászlóalj legidősebb századparancsnoka, többnyire egy főhadnagy. A menetezred se egészségügyi, se vonatfelszerelést nem hozott magával, élelmezését ellátni nem tudta. Végül a legénysége csaknem egy szálig fiatal újoncokból állott, akik most először voltak szemben az ellenséggel.

Július 1-én saját tüzérségünk hatásos bombatűz alá vette Selz falut, amely ismét középpontja az olaszok gyülekezésének. A legutóbb érkezett 24 cm-es mozsarak öt telitalálatot érnek el Selzben, ahonnan az ellenség futva kimenekül. Az éj folyamán Redipugliánál és Selznél támadás indul meg, de csapataink ellenállásán meghiúsul. Az ellenséges tüzérség az éjjel megint erősen lő; gyalogsága pedig közvetlenül drótakadályainkig előerküszik és állandó puskatűzzel nyugtalanítja csapatainkat, úgy hogy a teljesen megrongált árkainkat kijavítani nem tudjuk. Mindamellett az elrendelt felváltás és a kötelékek megszilárdítása az éjszaka folyamán megtörténik és legalább e tekintetben megnyugtató, aggodalom nélkül nézhetünk az újabb támadások elé.

Az első vonalba a közeli támadások elhárítására beállított ágyúink telitalálatok folytán részint tönkrementek, részint az összelőtt árkok romtörmelékei által hozzáférhetetlenül eltemetettek, miért is, nehogy az ellenség kezébe kerüljenek, az éj folyamán a már nem használható ágyúk csöveit felrobbantottuk.

Július 2-án reggel 7 órakor az olasz nehéz mozsarak különösen Redipuglia szakaszát erősen

lőni kezdik. Az első vonalakban részünkről csak figyelők maradnak, míg a védőcsapatok a nagyobb veszteségek elkerülése végett a hátsóbb területekre vonattak vissza. Az olasz tüzérségi tűz a délelőtt folyamán egyre fokozódik és a déli órákban polazzói és redipugliai állásaink ellen ismét pergőtűz szerűvé emelkedik. A 48. menetezred több százada a tüzérségi tűzben kitartani nem tud és visszavonul. A tartalékok bevetése szükséges, hogy a fiatal csapatokat újra előre vigyük és még a dél-előtt folyamán Polazzónál egy ellenséges támadást visszaverünk. A déli órákban az olaszok újból és igen nagy erővel támadnak, ami elől a menet-századok nagy része visszaözlök. Az ellenség az elhagyott állásokat elfoglalja és az egész redipugliai alszakasznak csak a déli szárnya marad a kezünkben, ahol egy régi, kipróbált századunk állott. A péterváradai 70. gyalogezred tartalékot képező zászlóaljából egyes századok azonnal ellentámadásba mennek át, a visszamenőket magukkal előresodorják és az állásban maradt század oldozó tüzelésétől támogatva, sikerül az ellenséget árkaikból kivetni és állásainkat ismét visszafoglalni. Délután 5 órakor a redipugliai szakasz újabb erős támadást áll ki, amelynek során a menetszázadok ez alkalommal sem tudnak helyt állani és csak az összes tartalékok bevetésével igen szívós kézitusa után tudjuk este 7 órakor állásainkat visszaszerezni. A péterváradai 70. gyalogezred itt harcoló zászlóalja, tiszték és legénység, fényesen kitüntette magát: a visszafelé futó ellenséget állásainkon túl üldözte és soraiban véres veszteséget okozott. Ezalatt nagy harcok folytak a déli szár-

nyon is. Erős tűzérési előkészítés után mintegy 3000 főnyi ellenséges gyalogság meglepetésszerű támadással behatol selzi szakaszunkba, a 8. és 42. gyalogezred itt levő részeinek ellentámadása azonban az olaszokat futásra kényszeríti. Ellenséges hullatömegek borítják a Monte Cosieh hegyoldalát és csapataink később sokat szenvednek a hullaszagtól. Vermeiglianónál hasonlóképpen két támadást utasítunk vissza. A csoport védelmi vonala ismét helyreáll, állásainkat megtartottuk. Csak az északi szárny ad gondot a csoportparancsnokságnak, ahol a menetezred zászlóaljai állanak. Itt nagyon sok a tennivaló. Mozgókonyhák és főzőládák hiányában ételmezésük majdnem lehetetlen. Nagy katlanokban készül részükre az ebéd és úgy vitetik előre, de csak kevés jut el belőle a csapatokhoz, mert az ebéd nagy része az ételvivők megsebesülése folytán az út mellett kiöntve kárba vész. A sebesültek ellátása is nagy nehézségekbe ütközik az egészségügyi személyzet és felszerelések hiánya miatt. Maga a 48. menetezred teljesen ki merült, felváltása feltétlenül szükséges. A csoportparancsnokság a felváltást a 18. menetezred által rendeli el és a felváltás a következő éj folyamán megindul, teljesen azonban végre nem hajtható az olasz tűzérsegnek meg nem szűnő tüzelése miatt. A július 1-én és 2-án lefolyt harcokban 1540 embert veszítettünk halottakban és sebesültekben, míg az eltűntek száma 930 volt, a 48. menetezredtől. Ezek legnagyobb része fogságba esett, a kisebb rész a halottak számát növelte. Ezzel szemben viszont újból több ellenséges gyaloghadosztály rettenetes tűzérési előkészítéssel végrehajtott több-

szőrös tömegtámadását vertük vissza és régi állásainkat mind megtartottuk, kivéve a redipugliai szakasz déli szárnyán egy kisebb részt, ahol az ellenség befészkelte magát.

Július 3-án a csoportparancsnokság részére csoport-tartalék gyanánt a kecskeméti 38. gyalogezred egyik zászlóalja utaltatik ki. Az első vonalbeli csapatok azonban teljesen megviselve és kimerülve, nem sok jóval biztatnak. Az állandó harc-készültség, a szakadatlan nehéz harcok, az idegeket megörlő borzalmas tüzérségi tűz, az élelmezés és különösen a vízellátás nehézségei a tűrhetetlen nyári forróságban a csapatok erejét és teljesítő-képességét túlságosan igénybe vették.

Július 3-án reggel 5 órakor újból megindul az ellenséges tüzérségi előkészítés és újból főképen a redipugliai szakasz ellen. Az éj folyamán állásba ment új menetszázadokról már a reggeli órákban kitűnik, hogy ezek sem fognak sokáig kitartani: az emberek egyenkint és kis csoportokban hátrafelé szaladnak. A csoportparancsnokság a 38. gyalogezred zászlóalját rendeli előre az északi szárny biztosítására. Saját tüzérségünk szintén működésbe lép s nehéz ütegeink az olaszok fő gyülekezési fészkeit, Selzet, Vermeiglianót, Eedipugliát és Polazzót rajtaütésszerű tűz alá veszi és igen jó eredményeket ér el: az olaszok gyalogsági tüze csaknem az egész vonalon elhallgat.

A csoportparancsnokságnak egy új zászlóalj, az iglauri 81. gyalogezred egyik zászlóalja bocsátatik rendelkezésére; de cserébe az erősen megviselt 4. bosnyákezerdbeli zászlóaljat le kell adnia,

A bosnyák zászlóalj, amely páratlan vitézséggel vett részt az első isonzói csatában, a délelőtti órákban megválíik a csoporttól.

Redipugliai szakaszunk lövetése órákon keresztül pergőtűszerűvé válik. Újból nagyobb gyalogsági támadás előestéjén állunk. A délutáni órákban az ellenség nehéz tüzérsége redipugliai szakaszunkban mintegy 700 méter kiterjedésben állásunkat teljesen rommá lövi; ott lévő embereink egy része megsebesül, más része elesik, míg a még megmaradt különben is a menetalakulatok fiatal ujoncaiból álló rész, az állásban tovább megmaradni nem tud és visszavonul. Az így támadt részen át az ellenséges gyalogság azután benyomul. A kecskeméti 38. gyalogezred zászlóaljából egyes századok ellentámadásba mennek át és tüzérségünk kiváló támogatása mellett a menetezred fiatal katonáit bátor előretörésükkel magukkal ragadva, sikerül az olaszokat véres kézitusában az állásból újra kivetni. A megriadt és visszaszaladó olaszok ii már útban levő olasz tartalékokat is magukkal rántják. Páratlan vitézséggel harcoló derék 38-asaink az egész vonalat teljes hosszában ismét megszállják. Ezzel a támadással egyidőben tovább délen is behatolnak az olaszok első árkaikba; de a csoportparancsnokság által még a déli órákban az északi szárny felé útba indított 81-esek itt kellő pillanatban beérkeznek és azonnali ellentámadásukkal visszafutásra kényszerítik az olaszokat. Olasz sebesültek és foglyok vallomása szerint e helyeken 4 olasz gyalogezred támadott, amely támadást nyolc egymásután sűrűn követő hullámvonalban hajtották végre. Nagy erőfeszítéseket tett az olasz,

de hiába! Nyolcszoros raj vonala végig vereséget szenvedett és mire a nap lehanyatlott a Doberdo felett, az olasz megint csak ott állt, ahol eddig állott: rommá lőtt drótakadályaink előtt. A középső és déli szakasz e napon kevesebbet szenvedett, jól lehet az ellenséges tüzérség ide is bőven hullatta nehéz gránátjait, azonban gyalogsága csak kisebb előretörésekkel próbálkozott, amelyeket könnyűszerrel visszavertünk.

A nagyszerű győzelmek nagy áldozatokat is követeltek, veszteségeink igen nagyok voltak. A 70. gyalogezred zászlóalja az elmúlt három nap harcaiban állományának felét veszítette, a június 3-iki harcok folyamán pedig 4 zászlóaljparancsnok sebesült meg.

Csapataink a végletekig kimerültek, a menetalakulatok fiatal legénységét pedig a tüzérségi tűz átszenvedett borzalmi testileg-lelkileg mélyen megrendítették. Teljes mértékben méltánylásra tállalt a csapatok felváltásának feltétlen szükségessége a felsőbb helyeken is és az összes menetalakulatok kivonását rendelik el és helyükbe a 17-ik honvéd gyalogezred két zászlóalja utaltatik ki, egyidejűleg hat honvédüteggel megerősítik tüzérségünket is. A felváltás és a kötelékek rendezése az éj folyamán megkezdődik, de csak a következő éjjel nyer teljes befejezést. A késő délutáni órákban beérkező 17-ik honvédezred két zászlóalja a sokat szenvedett jobbszárny biztosítására azonnal előre megy, viszont a teljesen kimerült és feltétlen pihenésre szoruló zászlóaljak az első vonalból kivonattak és tartalékviszonyba helyeztetek. Az ugyan csak beérkezett hat honvédüteg közül négy Redi-

puglia és Polazzo környékének tüzelésére állásba rendeltetik; míg két üteg a déli szárny támogatására lesz felhasználva. Az éjszaka különben meglehetősen csendben múlik el, ami a helyreállítási munkálatoknak nagyon kedvez.

Július 4-én az olasz tüzérség már reggel 4 órakor talpon van és ez alkalommal a déli szakasz a Monte Cosichhal célpontja a nehéz lövedékeknek. Mintha okult volna elkeseredett ellenségünk a Redipugliánál szenvedett kudarcain és annak békét hagyva, megtépázott harci koszorúját új terepen igyekeznék az annyira óhajtott győzelem virágai-val feldíszíteni, de az is lehet, sőt az volt valószínűleg a számítása, hogy mi összes erőinket az állandóan fenyegetett északi szárnyra összpontosítottuk és így a védtelenül hagyott, vagy csak kevés erővel megszállott déli szárnyon olcsó győzelmet arathat felettünk. Július 4-én 5 órakor, 7 órakor és 9 órakor délelőtt háromszor vezetik az olasz tömegeket a selzi út mentén húzódó állásaink ellen, de mind a három támadást véresen visszautasítjuk.

Az olasz számítás nem vált be, elkezd tehát ismét előlről és visszatér régi szerelméhez, a redipugliai szárnyhoz. Itt egy új fogással él: délelőtt 9 óráig csendben van, mintha teljes figyelmét a déli szárny kötötte volna le, majd hirtelen rajtaütésszerű tüzelést indít meg a nehéz kaliberű ágyúk minden fajtájából és délig szakadatlanul lő. A romokban heverő állások megérni látszanak a támadásra, mire Redipuglia és Polazzo mellől három olasz gyalogezred előre tör. Ez a támadás is az olasz támadások sorsára jut: véres fejjel visszaszaladni kényszerülnek. Tehetetlen dühükben újra

tüzérségüket uszítják ellenünk és a nehéz gránátoknak és bombáknak oly iszonyú zápora szakad állásainkra, amit még az első vonalban tartózkodó kipróbált zászlóaljaink sem képesek elviselni és helyenkint az állás kiürítésére kénytelenek. Délután 1 és 2 óra között a pihent csapatokkal felfrissített olaszok újból támadásba mennek át és főleg a kiürített helyeken, törnek be az állásba. De még jóformán körül sem tekinthettek könnyűszerrel elrabolt lövészárkainkban, mikor megindul a 38-ik és a 81-ik gyalogezredek vitéz zászlóaljai ellentámadása és órákig tartó rettenetes, vad kézi tusában a túlnyomó erejű ellenséget lépésről-lépésre szorítják vissza. De nem tágít az olasz sem. Új meg új tartalékot kapva, megint előre tör és majd itt, majd ott nyomul be állásainkba. Az első esti csillag azonban ismét csak magyar és osztrák szuronyokat talál az első vonalakban, melyeknek piros fényben ragyogása ismét nagy olasz vereségről és ismét magyar bravúrról tesz tanúságot. A vitéz kecskeméti 38-asok nemcsak állásainkból verték ki végig az olaszokat, hanem az átszenvedett izgalmaktól és a gyűlölt ellenség iránti dühtől elvakultan, állásainkon túl egészen az olasz állásokig üldözik a visszaözönlő ellenséget és soraikban könyörtelen pusztítást visznek végbe. És csak amikor három oldalról körülfogva, a teljes bekerítés veszélye fenyegeti őket, akkor térnek vissza magukkal foglyul hozva 1 tisztet és 25 embert, akik valamiképen kegyelmet találtak igazságos bosszút lihegő katonáinknál.

A behozott foglyok szerint az olasz 31., 32., 39. és 40. számú gyalogezredek támadtak, majd táma-

dás közben, amely most is nyolcszoros rajvonalba történt, a tartalék 63. és 64. számú ezredek is bevonattak.

Vermeiglianói szakaszunk előtt is támadásra készültek az olaszok, de kitűnően bevált harminc és felesaink Vermeiglianót és Ronchit hatásos tűz alá véve, az olaszok támadási kedvét lehűtötték.

Selzi alszakaszunk délután ismét sorra kerül. Kétórai tüzérségi előkészítés után Monte Cosich birtokáért támadás indul meg, amelynél ismét az olaszok húzzák a rövidebbet, állásaink sértetlenül birtokunkban maradnak. Az a sok száz olasz, aki a támadás után a Monte Cosichon maradt, már nem ellenségünk többé...

Éjfélig még két támadást kísérel meg egymásután Polazzónál, de ép úgy pórul jár itt is hitszegő ellenségünk, mint összes eddigi támadásainál. E napon a doberdói csoporttól északra Castellonuovó és Sdraussina között levő szakaszok is igen erős támadásokat állanak ki, de az olasz ott sem boldogul; minden támadását visszaverjük.

A csoportparancsnokság tisztában van azzal, hogy az olaszok az utolsó erőfeszítéseket fejtik ki és ezeket, ha lehetséges még jobban, a végletekig felfokozzák. Nehogy csapataink kimerülését felhasználva, az éj folyamán eredményeket érjenek el, meglevő tartalékjait az est beálltakor az északi szárny megerősítésére küldi, ahol a legkonokabb az olasz próbálkozás. A csoportparancsnokság jól számított: Redipuglia ellen az éj folyamán rendkívül heves tömegtámadás indul meg, amelynek során az olasz állásainkba be tud nyomulni, öröme azon-

ban most sem tartott soká, mert még a hajnal be-
álta előtt összes állásainkat ismét visszafoglaljuk.

Ötödikére virradólag egy olasz léggömb jelent
meg a fennsík felett és igen sok bombát dobált le,
amelynek azonban csak egy emberünk és több ló
esett áldozatul. A ledobott bombák hatása rendkí-
vül nagy: a kemény, sziklás talajt mintegy két mé-
ter mélységig izzé-porrá töri.

A lefolyt nagy harcokban szenvedett vesztesé-
geinket pontosan megállapítani nem lehetett. Egy
biztos adat áll csak e tekintetben rendelkezésre: a
2-ik hegyi dandár egészségügyi intézetének jelen-
tése, amely szerint az elmúlt négy napon 1618 sebe-
sültet láttak el. Ehhez jön még azon sebesültek
száma, akik más egészségügyi intézetek útján vi-
tettek hátra.

Július 5-én az olasz támadások folytatódnak.
Az ellenséges tüzérség hajnali 4 órától késő estig
szakadatlanul lő. Dél előtt 9 órakor Redipugliánál
újra támadnak és az állás egyes részeibe ismét be-
hatolnak; az olaszok csökönyös rohamaitól felbő-
szült katonáink azonban újult erővel nekik támad-
nak, nagy részüket felkoncolják, míg a megmaradt
rész nagy kiabálások között megfutamodik. Dél-
után 1 órakor megismétlődik a támadás ugyancsak
redipugliai szakaszunk ellen. Tisztességes harci
eszközökkel nem boldoguló ellenségünk ez alkalom-
mal cselhez folyamodik: körülbelül két század ber-
saglieri katonából álló társaság jelenik meg álla-
saink előtt, felemelt kezekkel, látszólag fegyverte-
lenül, mint fogolyszállítmány, akiket a mi egyen-
ruhánkba öltözött kísérők követnek. A fogoly gya-

nánt fellépő bersaglierek puskája körköpenyük alá volt rejtve. Katonáink túlláttak az olasz ravaszágon és most ők éltek csellel: az olaszokat bántatlanul közvetlenül az állások elé engedik, akkor azután minden oldalról hirtelen irtó puskatűzzel fogadják. A két bersaglieri század nagyjából részben megsemmisül és csak néhányan tudnak visszamene-külni. Egy tiszt és 20 ember kerül most már tényleg fogságunkba. A halottak számát nem lehet megállapítani. Az állás egy kis része előtt 250 olasz halottat számlálnak meg embereink.

Az olasz foglyoktól megtudjuk, hogy e napon a 31., 32., 47. és 48. számú gyalogezredek és egy bersaglieri zászlóalj vett részt a támadásban. Elbeszéli, hogy tisztjeik a támadások megghiúsulásakor visszaözlő legénységbe kíméletlenül belelőnek és a legutolsó támadásnál is 30 emberüket lötték így le. Tüzérségünk rettenetes pusztítást visz végbe soraikban és állásaikban. Olasz tisztjek beszélik, hogy a doberdói csoport ellen több mint 300 olasz ágyú tüzel állandóan.

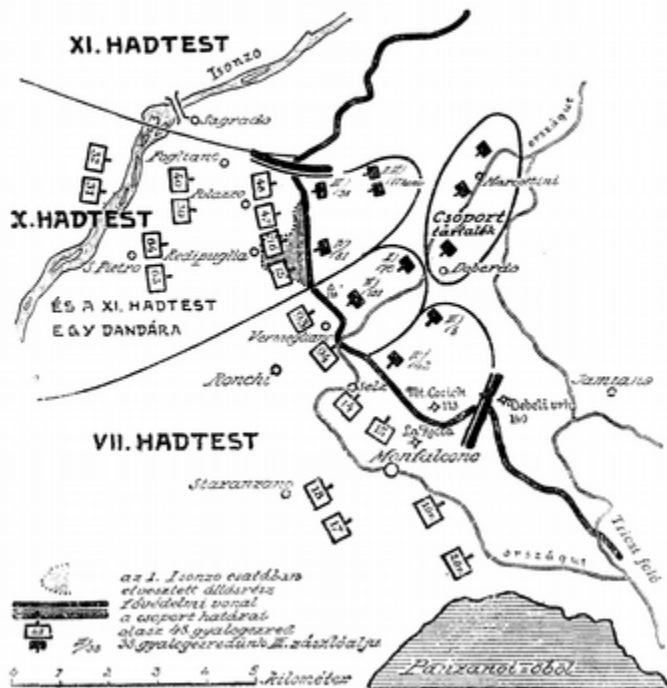
Az esti órákban Redipuglia még egy utolsó támadást áll ki, amelyet kiváló csapataink csakúgy olasz vérbe fojtanak. Mintegy 400 olasz hullája akadt fenn drótakadályainkban, vagy hever állásaink előtt. A csoport arcvonalának többi része e napon csak tüzérségi tűz alatt állott; az olasz gyalogság sehol sem támadt.

Csapataink végleg kimerültek. Az utolsó támadások még megmaradt erejüket is felőrölték. A 38-asok és 81-esek felváltása, akik a legvitézesebbül verekedtek, de a legtöbbet szenvedtek is, feltétle-

nül szükséges volt. De átestünk a krízisen is. Egyre jönnek új erősítések. A csoportparancsnokság rendelkezésére bocsájtatik a 14-ik hegyi dandár, amelynek élzászlóalja már július 5-én este beérkezik.*)

*) Elhelyezkedésünket július 5-én este a 4. számú vázlat szemlélteti, amelybe szembetűnőleg az erőviszonyok is felvételtek.

A csoport helyzete 1915 július 5-én este.

Befejezés.

Július 5-ike után ellanyhulnak a támadások, az ellenséges tüzérség is kevesebbet lő és bár kisebb-nagyobb előretörések még ezután is napirenden vannak, azok már csak végvonaglásai az első isonzói csatának. Július 5-ike volt az olasz erőködés utolsó napja. Egy egész hadtesttel, az olasz 10-ik hadtesttel támadták konok elszántsággal és rohamot-rohamra megújítva Polazzót és Redipugliát, majd mikor a 10-ik hadtest ezredei felmorzsolódtak vitéz csapataink ellentállásán és számos nehézséggel küzdő tüzérségünk páratlan bravúrral irányított tüzelésében, a szomszéd 11-ik hadtest két ezrede, a 47. és 48. számú gyalogezredek is segítségül jöttek; mindennek dacára Polazzót és Eedipugliát nem tudták hatalmukba venni. Hét napig szakadatlanul tartó és eddig nem ismert hevességű pokoli tüzérségi előkészítés után öt-hatszoros túlerővel egymást követő nyolc hullámvonalban támadtak hat napig folytonosan úgyszólván megszakítás nélkül rettenetes veszteséget szenvedve el anélkül, hogy valami eredményt elértek volna. Csupán Redipugliánál, ahol az állás előreugró részében akadályaink és lövészárkaink felismerhetők nem voltak és csak égett kőrakások és füstölgő

dróthalmazok maradtak, került egy kis rész az ellenség kezébe, egyébként mindenütt az eredeti állásokban állottunk.*) Nagy és bámulatos eredmény ez az erők összehasonlítása mellett, de a legnagyobb eredmény, amit elértünk, az a felemelő és lelkesítő tudat volt, hogy hitszegő szövetségstár-Bimk elszámította magát, mi minden túlereje dacára rendíthetetlenül álltunk és véres veszteségeiben megkapta árulásáért az első méltó büntetését. Fel nem beesülhető erkölcsi hatással volt sok megpróbáltatáson keresztül ment, de vitézül kitartó csapatainkra ez az eredmény és a győzelem nyújtotta büszke öntudattal tekinthettek a második és a többi isonzói csaták elé, viszont ugyanolyan lesújtó hatást válthatott ki ellenségünkben, akinek lelkét rút árulása és kapzsi rablóvágya tudata is mardoshatta.

És épen az a felzúduló elkeseredés és igazságos bosszúkövetelés, amelyet a monarchiában mindenki érzett az olasz hitszegés miatt, volt a legfőbb indító oka fényes eredményünknek. Ez fokozta a tiszt és katona harci kedvét és dühös elszántságát a végletekig, amikor már nem törődött semmivel, hanem életét és vérért szívesen odaadta, csakhogy üthessen egyet a gyűlölt ellenségen. „Isten, verd meg Itáliát!” — ezzel köszöntötték egymást embereink a rajvonalba.

A július 6-ától 12-ig lefolyt események részletezése nem tartozik munkánk keretébe, de lényeges harci események nem is történtek. Az olasz az első isonzói csatában egyelőre minden erejét ki-

*) Állásainknak az első Isonzó-csatában az olaszok kezébe került részét a 4. számú vázlat tünteti fel.

adta és bár tüzésége ezután is állandó,, bár mérsékelt tüzelést tart fenn, az olasz gyalogság tevékenysége teljesen megszűnik és csak lövészárkait erősíti meg, drótkadályokat húz, hogy legalább elért vonalában megmaradhasson és minden idejét egy új offenzíva lázas előkészületeire fordította.

Július 12-én a doberdói csoportot felváltják a 20. honvéd hadosztály és a 16-ik honvéd hegyi dandár ezredei és a doberdói fennsík hősi védői kiérdemelt pihenésre jutottak.

Az első isonzói csata emberfeletti küzdelmeit tárgyaló kis munkánk méltó befejezéséül hadd álljanak itt a doberdói fennsík hősi védelméről kiadott hivatalos vezérkari jelentések:

1915 július 1-én kiadott vezérkari jelentés.

„A tegnap délután több ellenséges gyaloghadosztály által a doberdói fennsík szélén levő állásaink ellen indított általános támadás az olaszok legnagyobb veszteségeivel mindenütt visszavetett. Az ellenséges támadás fő lökeme a Sagradó és Monte Cosich között elterülő frontszakaszunk ellen irányult. Selznél és Vermeigliánónál az olaszoknak sikerült első árkaikba behatolni, bátor csapataink ellentámadása azonban az ellenséget ismét kivetette. A Monte Cosich oldala olasz hullák tömegével beborítva. Egy az esti órákban megkísérelt olasz előretörés a monfalconei magaslatok ellen és egy ellenséges támadás Sagradónál szintén megghiúsult. Meg nem rendített csapataink lelkes hangulatban valamennyi állásunk biztos birtokában vannak.”

Július 2-án kiadott vezérkari jelentés.

„Az olaszok támadása a doberdói fennsík ellen tegnap megismétlődött. A többórás nehéz tüzérségi előkészítő tüzelést a délután és az est folyamán Sdraussina és Vermeigliano között több gyalogsági előretörés követte. Valamennyi támadást az ellenség nagy vesztesége mellett visszavertük. Derék csapataink, úgy mint eddig, továbbra is eredeti állásainkat tartják.”

Július 3-án kiadott vezérkari jelentés.

„A tegnapi nap az olaszoknak a tenger melletti arcvonalon újabb vereséget hozott. Sagradó és Polazzo mellett megkísérelt, de sikertelen előretörések után az esti órákban mintegy két olasz gyaloghadosztály a doberdói fennsíkon levő állásainkat Polazzo és Monte Cosich között megtámadta. Harci kedvtől fel-tüzelt csapataink az ellenséget úgy mint eddig, mindenütt visszaverték. Az olaszok tegnap is igen súlyos veszteséget szenvedtek.”

Július 4-én kiadott vezérkari jelentés.

„Az olaszok tegnap megismételték erőfeszítéseiket, hogy a doberdói fennsík szélét birtokukba vegyék. Az ellenséges nehéz tüzérség által egész napon át tartó lövetés után redipugiai szakaszunkat a délután folyamán legalább négy olasz gyalogezred megtámadta, ami igen heves közeli harcot eredményezett. A hős védők ellentámadása végre is az ellen-

séget a magaslatokról lesöpörte. Az ellenség veszteségei újból igen súlyosak.”

Július 5-én kiadott vezérkari jelentés.

„A doberdói fennsíkon a harcok tegnap ugyanolyan hevességgel megismétlődtek. Estig két olasz hadosztály támadását a polazzói szakaszon visszavertük. Tovább északra a harc még tart.”

Július 6-án kiadott vezérkari jelentés.

„A harcok a görzi síkságon az utóbbi napokban fokozatosan mind nagyobb és nagyobb mérvet öltöttek és tegnap az egész 3-ik olasz hadsereg támadása által nagy ütközetté fejlődtek. Körülbelül négy ellenséges hadtest óriási tüzérségi előkészítés után frontunkat a görzi hídfőtől a tengerig megtámadta. A támadások mindenütt az ellenség véres veszteségei között visszaverettek. Kíváló csapatainknak, különösen a gyalogságnak minden dicséretet felülmúló bátor viselkedésének köszönhető, hogy összes állásaink változatlanul a birtokunkban maradtak.”

TARTALOM.

	Lap
<i>Előszó</i>	3
Az olasz háború előzményei.....	6
A monfalconei csoport megalakítása.....	12
A doberdói fennsík műszaki megerősítése és egyéb előkészületek.....	16
A hadiállapot bekövetkezése és a harcok az alsó Isonzón való átkelésért.....	23
Az olaszok befészkelődése a doberdói fennsík lábá- nál és előkészületek az első isonzói csatára	34
Az első isonzói csata. (Június 23-tól július 5-ig.)	44
Befejezés.....	85